

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Jonatan Blomqvist

Skälig tid

- En studie av den kontraktuella reklamationsfristen

JURM02 Examensarbete

Examensarbete på juristprogrammet
30 högskolepoäng

Handledare: Sacharias Votinius

Termin för examen: Period 1 VT2020

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	3
FÖRORD	4
FÖRKORTNINGAR	5
1 INLEDNING	6
1.1 Bakgrund	6
1.2 Syfte och frågeställningar	6
1.3 Avgränsningar	7
1.4 Metod och material	7
1.5 Forskningsläge	10
1.6 Disposition	11
2 REKLAMATIONSFRISTENS UTVECKLING	12
2.1 Inledning	12
2.2 Innan 1905 års lag	12
2.3 1905 års köplag	13
2.3.1 Handelsköp	14
2.3.2 Civila köp	15
3 LAGSTADGAD SKÄLIG TID	16
3.1 Inledning	16
3.2 Köp av lös egendom	16
3.3 Internationella köp	17
3.4 Handelsagenter	18
3.5 Kommissionsförhållanden	18
3.6 Fastighetsköp	19
3.7 Konsumentköp och tjänster	19
3.8 Finansiell rådgivning till konsumenter	20
3.9 Fastighetsmäklarar tjänster	20

4	VAD ÄR SKÄLIG TID?	21	
4.1	Inledning	21	
4.2	Bakomliggande faktorer och partsintressen	21	
4.2.1	Fristens början	21	
4.2.2	Partställning och parternas relation	22	
4.2.2.1	Förhållandet konsument och näringsidkare	22	
4.2.2.2	Bolagets storlek	23	
4.2.2.3	Parternas kunskap	23	
4.2.2.4	Parternas lojalitesplikt	25	
4.2.3	Avtalets och felets natur	26	
4.2.4	Helgdagar och ledigheter	27	
4.3	Skäl för en kort frist	27	
4.3.1	Status quo principen	27	
4.3.2	Undvika spekulation	30	
4.3.3	Möjlighet till åtgärd	30	
4.4	Skäl för en lång frist	31	
4.4.1	Rätten att få en överblick av situationen	31	
4.4.2	Rätten att undersöka bristen	33	
4.4.3	Rätten att fastställa anspråkets mottagare	35	
4.4.4	Den avtalsbrytandes kunskap om det inträffade eller anticiperade avtalsbrottet	35	35
4.4.5	Pacta sunt servanda	36	
4.4.6	Den drabbades förlitan på att kunna göra anspråket gällande	36	
4.4.7	Hinder	37	
4.5	Två månader som en skandinaviskt skälig tid	37	
5	STANDARDAVTALENS REKLAMATIONSFRISTER	39	
5.1	Inledning	39	
5.2	NL 17	40	
5.3	Orgalime	40	
5.4	ICC Model International Sale Contract	41	
5.5	SEAL 2012	41	
5.6	AB 04 och AB-U 07	42	
5.6.1	AB 04	42	
5.6.2	AB-U 07	43	
5.7	ABT 06 och ABT-U 07	43	
5.7.1	ABT 06	43	
5.7.2	ABT-U 07	44	
5.8	ABK 09	44	

6	ANALYS OCH SAMMANFATTANDE SLUTSATSER	45
6.1	Inledning	45
6.2	Status quo-principen och reklamationens klargörande verkan	46
6.3	Rätten att åtgärda, överblicka och undersöka	47
6.4	Partställning och parternas kunskap	49
6.5	Lojalitetsplikten	50
6.6	Varans natur och pris	51
6.7	Två månader som skälig tid	52
6.8	Den fasta fristens lämplighet	55
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	56
	RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	60

Summary

The obligation for a contracting party to notify the counterparty of any dissatisfaction with the contractual relationship or the counterparty's performance has for long been a part of Swedish law. The obligation is an expression of the parties' duty of loyalty and establishes a general contractual obligation to give notice. An obligation that has been the focus of several of the Swedish Supreme Court's decisions recent years. By the Supreme Court's decisions it is clear that the obligation exists and has a wide application. The meaning of the obligation such as when the dissatisfied party is obliged to give notice has not been clarified. This thesis aims to investigate and clarify within what time span the dissatisfied party should give notice in order to avoid losing the opportunity to make the claim.

The contractual party is obliged to leave notice within reasonable time. The legal doctrine, legislative work and court practice has all found that reasonable time is a flexible time span. The time span varies depending on the circumstances of the individual case. This thesis aims to clarify which circumstances that affect the assessment. It also examines selected standard agreements in order to understand what the market participants considers to be a reasonable time.

This thesis clarifies the circumstances and factors that influence the assessment of reasonable time. The assessment should balance the parties' underlying interests; the right to establish themselves in the belief that the opposing party is satisfied with the situation as long as they not give notice and the right to investigate the performance and gain an overview of the consequences of the breach of contract. In addition, to the parties' underlying interests, several factors such as the position of the parties and the parties' knowledge, the nature and price of the contracted goods, the relationship of the parties as the parties' loyalty obligation primarily affects the assessment. The period, reasonable time, begins when it appears likely for the affected party that there is a breach of contract and that there is a suspicion that the counterparty bears the responsibility for the breach of contract.

Is it possible to give the flexible period reasonable time a clearer meaning in the form of a certain actual time period? I argue that two months could be a reasonable balance of the parties' interests and provide a starting point for the assessment of reasonable time. Support for the two months is obtained from the legal literature, court-practice and through analogies from legislation. The consumer law legislation states that a notice made within two months of the purchase is considered to have been submitted within in a reasonable time. A period which, based on the practice of the courts, would not be foreign to commercial parties as well and could be accepted in booth Norway and Finland. In addition, the examination of standard agreements indicates that the contractual parties should be particularly vigilant that claims can be made within three months from the expiry of various contractual deadlines. Due to

the various factors affecting the deadline, the two months cannot be made generally valid as a fixed deadline but must be adapted to the current situation.

Sammanfattning

Skyldigheten för en avtalspart att meddela motparten om eventuellt missnöje med avtalsrelationen eller den levererade prestationen, om avtalsparten vill göra bristen gällande, har länge varit en del av den svenska rätten. Skyldigheten förstås i dag som ett utlopp av parternas lojalitetsplikt och stadgar en allmän kontraktuell reklamationsplikt. Den allmänna reklamationsplikten har de senaste åren återkommande prövats av HD. Genom HD:s praxis är det klart att principen existerar och har en vid tillämpning. Principens innebörd så som när den missnöjda parten är skyldig att reklamera är desto oklarare. Denna uppsats syftar till att undersöka inom vilket tidsspann den missnöjde parten bör lämna meddelande för att undvika att förlora möjligheten att väcka talan på grund av missnöjet.

Reklamationen bör lämnas inom skälig tid. I den juridiska litteraturen, lagförarbeten och domstolarnas praxis har det konstaterats att skälig tid är en flexibel frist. Vad som utgör skälig tid beror på omständigheterna i det enskilda fallet. För att förstå vilka omständigheter som påverkar bedömningen undersöks rättskällorna med rättsdogmatisk metod och för att förstå vad marknadens aktörer anser vara skälig tid undersöks utvalda standardavtal.

I uppsatsen klargörs vilka omständigheter och faktorer som påverkar bedömningen. Den bör balansera parternas bakomliggande intressen; rätten att efter en viss tid inrätta sig i tron på att motparten är nöjd med situationen så länge hen inte låter meddela motsatsen och rätten att undersöka prestationen och nå en överblick över avtalsbrottets konsekvenser. Utöver parternas grundläggande intressen påverkar flera faktorer så som partsställningen och parternas kunskap, den avtalade varans natur och pris samt parternas relation då främst parternas lojalitetsplikt bedömningen. Fristen börjar löpa när det framstår som sannolikt för den drabbade att avtalsbrott föreligger och att det finns en misstanke om att motparten bär ansvaret för avtalsbrottet.

Går det att ge den flexibla fristen skälig tid en tydligare innebörd i form av en viss faktisk tidsrymd? I uppsatsen argumenterar jag för att två månader skulle kunna vara en rimlig avvägning av parternas intressen och utgöra en utgångspunkt för bedömningen av skälig tid. Stöd för den faktiska fristen hämtas från den juridiska litteraturen, domstolspraxis och genom analogier från lagstiftning. Den konsumenträttsliga lagstiftningen slår fast att en reklamation som lämnas inom två månader från köpet alltid ska anses ha lämnats inom skälig tid. En frist som utifrån domstolarnas praxis inte skulle vara främmande också för kommersiella parter. Stöd för de två månaderna hämtas från den juridiska skandinaviska litteraturen. Därtill pekar undersökningen av standardavtalen på att i vart fall parterna inom entreprenadrätten bör vara särskilt vaksamma på att anspråk kan framställas inom tre månader från att de olika avtalsfristerna löpt ut. På grund av de olika faktorerna som påverkar fristen kan de två månaderna inte göras allmänt gällande som en fast frist utan måste anpassas till den aktuella situationen.

Förord

Vad är skäligen tid? Jakten på att definiera innebörden av detta begrepp har ibland känts som de samtal jag har med min äldsta son då han har ätit upp.

- Jag har ätit upp!
- Du får vänta en liten stund på din bror.
- När har det gått en liten stund?
- Snart.
- När är snart?
- Om en liten stund...

Efter att pratat om snart och en liten stund ett tag brukar vi nå fram till en bestämd frist, oftast på typ fyra minuter. Jag hoppas att jag i denna uppsats lyckas i vart fall komma fram till vilka parametrar som ligger bakom bedömningen av skäligen tid och ge den ett något fastare innehåll än att det är en flexibel frist som varierar beroende omständigheterna i den aktuella situationen.

Med denna uppsats tackar jag Juristprogrammet vid Lunds universitet för de intensivaste åren i mitt liv så här långt. Utöver att ha lärt mig en massa saker har jag blivit pappa två gånger om och lärt känna en massa fina människor.

Särskilt tack till Setterwalls Advokatbyrå och mina fina kollegor. Tack för förtroende och tålamod med förvirrade utläggningar. Ett särskilt stort tack till Marc Tullgren, Edina Čatić och Marcus Svensson. Er insats har betytt otroligt mycket. Utöver kunskap och konkreta råd har ni genom att ge av er tid visat på ett engagemang som har överraskat mig. Tack!

Tack också till Sacharias Votinius och Jori Munukka för att ni så generöst har delat med er av er tid och kunskap.

Tack till mina föräldrar Björn och Carola Ohlsson för ert noggranna korrektursarbete av de alster jag har producerat under studierna.

Slutligen det största tacket till min otroliga fru Moa Blomqvist för ditt tålamod och din värme. Utan dig och dina språkkunskaper hade jag inte tagit mig igenom den här utbildningen.

*Jonatan Blomqvist
Malmö 11 juni 2020*

Förkortningar

ABA 99	Allmänna bestämmelser för leverans av industriella anläggningar
AB 04	Allmänna bestämmelser för byggnads-, anläggnings- och installationsentreprenader (2004)
ABK 09	Allmänna bestämmelser för konsultuppdrag inom arkitekt och ingenjörsvksamhet
ABT 06	Allmänna bestämmelser för totalentreprenader avseende byggnads-, anläggnings- och installationsarbeten (2006)
ABT-U 07	Allmänna bestämmelser för underentreprenader på totalentreprenad
AB-U 07	Allmänna bestämmelser för underentreprenader
CISG	United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods, Vienna 1980
ECE 188	FN:s ekonomiska kommission för Europa
FN	Förenta Nationerna
HagL.	Lag (1991:351) om handelsagentur
HD	Högsta domstolen
ICC	International Chamber of Commerce
JB	Jordabalk (1970:994)
KommL./Kommissionslagen	Kommissionslag (2009:865)
KöpL./Köplagen	Köplag (1990:931)
KkL.	Konsumentköplag (1990:932)
KtjL.	Konsumenttjänstlag (1985:716)
NL 17	Allmänna bestämmelser för leveranser av maskiner samt annan mekanisk, elektrisk och elektronisk utrustning inom och mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige
NL 57	Tidigare upplaga av NL 17
Prop.	Proposition
SEAL 2012	Svensk Elektronik Allmänna leveransbestämmelser version 2b – December 2011
SOU	Statens offentliga utredningar
SvJT	Svensk Juristtidning
UE-avtal	Underentreprenörsavtal till exempel AB-U 07

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Skyldigheten för en avtalspart att reklamera vid avtalsbrott, om parten vill göra avtalsbrottet gällande, har sedan 1905 varit en del av den svenska köprättsliga lagstiftningen. Även innan 1905 års lag trädde i kraft innehöll den svenska rätten en allmän reklamationsplikt. Den part som var missnöjd med avtalets utfall eller den presterade varan var skyldig att meddela motparten om sitt missnöje. Den allmänna reklamationspliktens existens i svenska rätten bekräftades av domstolarnas praxis.¹

Den allmänna reklamationsplikten befestes ytterligare med 1905 års lagstadgade reklamationsplikt, då den nya lagens reklamationsregler ansågs ge uttryck för en allmän rättsgrundsats och tillämpades därför även på situationer utanför lagens direkta tillämpningsområde.²

Principen har genom HD:s praxis utvecklats till en idag allmänt gällande och accepterad princip.³ Principen omfattar inte bara avtalsrelationer utan har i vissa fall också omfattat utomobligatoriska förhållanden.⁴

Klart är att plikten att reklamera existerar. Pliktens innebörd är desto oklarare. När ska reklamationen lämnas? Köplagens regler, som ofta används för att förklara principen slår fast att reklamationen bör lämnas inom skälig tid. Vad innebär skälig tid? Går det att slå fast en faktisk tidsfrist så som skälig tid och är en sådan frist lämplig utifrån reklamationsprincipens bakomliggande intressen?

1.2 Syfte och frågeställningar

Denna uppsats syftar till att undersöka bedömningen av skälig tid inom den allmänna kontraktuella reklamationsplikten och klargöra fristens längd. För att besvara frågan om vad som är skälig tid syftar uppsatsen dessutom till klargöra vilka allmänna faktorer och partsintressen som påverkar bedömningen av skälig tid.

För att analysera den allmänna reklamationsplikten och dess bakomliggande intressen kommer jag använda mig av följande frågeställningar:

---

¹ Almén (1934 II) s. 160 f.

² Rohde (1956) s. 205.

³ Exempel på kontraktsförhållanden inom vilka HD har valt att tillämpa reklamationsplikten; entreprenadtjänst (NJA 1931 s. 208) leasingförhållande (NJA 1992 s. 728; NJA 2005 s. 142), köp av konkursbo (NJA 1993 s. 436), konsulttjänst (NJA 1994 s. 532), Hyresförhållande (NJA 2008 s. 243). Reklamationspliktens status som allmän rättsprincip framgår av NJA 2017 s. 203 Kravmjölken och NJA 2018 s. 127 Flyget till Antalya.

⁴ Svea hovrätts dom i mål T 7073-16, meddelad den 28 september 2018 s. 25.

- Vilka faktorer och intressen har påverkat och påverkar bedömningen av skälig tid?
- Vilka av dessa talar för en lång respektive kort frist?
- Går det att slå fast en viss tidsrymd så som skälig tid?

1.3 Avgränsningar

Uppsatsen behandlar bedömningen av skälig tid inom den allmänna kontraktuella reklamationsplikten vilket innebär att andra delar av reklamationsinstitutet så som reklamationens innehåll eller vem som är berättigad att reklamera inte kommer studeras. Dessa delar är dock till viss del nödvändiga för bedömningen av skälig tid och kommer i den mån det är nödvändigt för uppsatsens syfte behandlas.

Uppsatsen undersöks bedömningen av skälig tid vid avtalsbrott. Avtalsbrott kan bestå av såväl fel som dröjsmål. De bakomliggande faktorerna och partsintressena som påverkar fristen bör vara de samma oavsett avtalsbrottets karaktär. Uppsatsen fokuserar på reklamation på grund av fel men berör till viss del dröjsmål.

Detsamma kan sägas om konsumentlagstiftningen. Konsumenträtten kommer bara behandlas då studiet kan klargöra den allmänna reklamationsfristen.

Eventuella närliggande institut som passivitetsverkningar och preskription kommer endast ytligt beröras. Dessa ämnen är både spännande och relevanta för uppsatsen men ryms tyvärr varken inom tids- eller ordbe-gränsningen för denna uppsats.

Uppsatsen behandlar inte bevisfrågor så som vem som bär bevisbörda eller vilka beviskrav som behöver uppfyllas för att bevisa att reklamationen har lämnats.

Även om material från andra nordiska länder, främst Norge och Finland, har använts är uppsatsen avgränsad till svensk rätt.

1.4 Metod och material

Uppsatsen syftar till att undersöka ett ämne för vilket avtalsfrihet råder. Avtalsfriheten ger parterna rätt att avgöra med vem och hur de önskar ingå avtal.⁵ Avtalet reglerar parternas relation och blir därför utgångspunkten och den primära rättskällan för att lösa parternas konflikter.⁶

I avsaknad av avtal eller då avtalet inte reglerar den aktuella situationen är parterna hänvisade till andra rättskällor. Avtalsrättens källor är de samma som för andra rättsområden. I första hand tolkas och tillämpas lagstiftning. Saknas

---

⁵ Ramberg & Ramberg (2019) s. 33.

⁶ Ramberg & Ramberg (2019) s. 20.

lagstiftning på området kan svaret finnas genom analogier från lagstiftning, analys av rättspraxis, allmänna rättsprinciper, lagförarbeten och vad som har skrivits om frågan i den juridiska litteraturen.⁷

Givet ovan har den rättsdogmatiska metoden varit ett naturligt metodval. Den rättsdogmatiska metoden syftar till att finna lösningen på ett rättsligt problem genom att tolka och systematisera de olika rättskällorna.⁸ Rättskällorna ges olika värde, en lägre stående rättskälla får ge vika för en högre stående.⁹ I denna uppsats behandlas rättskällor av varierande värde. Lagtext, förarbeten och praxis värderas tyngre än åsikter i den juridiska litteraturen och analyser av standardavtal.

Eftersom den svenska rätten saknar sammanfattande civilrättslig lagstiftning som till exempel den franska Code Civil eller tyska BGB är förståelsen av de förmögenhetsrättsliga reglernas historiska bakgrund viktig.¹⁰ Därför innehåller uppsatsen ett kapitel om den allmänna reklamationsplikts historiska bakgrund och tillämpning.

För att klargöra vilka faktorer som av de svenska domstolarna värderas i bedömningen av huruvida reklamationen har lämnats inom skälig tid har en stor del av arbetet bestått i en studie av de svenska domstolarnas praxis. Utöver HD:s vägledande praxis har underrättspraxis från hovrätt och tingsrätt inkluderats. Underrättspraxis kan inte rakt av ges ställning som gällande rätt men kan ge en bra bild över hur det svenska rättsväsendet förstår och tillämpar HD:s vägledande praxis.¹¹ Underrättspraxis ger dessutom ofta en mer omfattande bild av den situation som domstolen har att döma över.

Uppsatsen syftar till att klargöra när reklamation enligt den allmänna reklamationsplikten ska lämnas. Svaret på när en allmän rättsprincip existerar och principens uttryck kan finnas genom en analys av rättskällorna. Den allmänna rättsprincipen kommer till uttryck genom lagstiftningen men kan också ses som en bakom liggande metanorm som kan användas för att tolka rätten. Rättsprincipen kan också utgöra en självständig rättsregel. För att förstå rättsprincipens rättsföljder analyseras därför lagstiftning, praxis och doktrin.¹²

Utöver lagtext, praxis och allmänna rättsprinciper är avtalsparternas tidigare beteende av betydelse för förståelsen av parternas relation. Har parterna tidigare reklamerat inom en månad från att felet har upptäckts och en part utan förvarning reklamerar först efter sex månader skulle parternas tidigare agerande möjligtvis tala för att reklamation har skett för sent. Utöver parternas

---

⁷ Ramberg & Ramberg (2019) s. 19

⁸ Kleineman (2013) s. 21.

⁹ Dahlman (2010) s. 23 f.

¹⁰ Kleineman (2013) s. 23.

¹¹ Kleineman (2013) s. 38.

¹² Jfr NJA 2019 s. 23 Den betalande Sambon p. 20-21; Ramberg & Ramberg (2019) s. 32 f; NJA 2018 s. 127 p. 23.

egen historia kan handelsbruk i den aktuella branschen påverka bedömningen av den allmänna reklamationsfristen.¹³

Då uppsatsen inte tar avstamp i en särskild avtalsrelation, och därmed har varken parts- eller handelsbruk att analysera, har studier av standardavtal valts som en metod för att förstå vilka frister som tillämpas i praktiken. Standardavtalen är ofta framförhandlade av marknadens olika aktörer och kan därför ge en bra bild över vad de kommersiella aktörerna anser vara en lämplig reklamationsfrist.¹⁴ Urvalet av standardavtal har gjorts i samråd med verkssamma advokater. Standardavtalens ställning som rättskälla är något oklar. De kan ses som ett uttryck för dispositiv rätt och allmänna avtalsnormer, men ska inte som helhet tillerkännas ställning som en samling rättsgrundsatser eller allmänt gällande handelsbruk.¹⁵ De kan dock i vissa fall ha utfyllande en funktion likt analogier från lagstiftning.¹⁶

Uppsatsen syftar till undersöka svensk rätt. Trots detta ingår viss litteratur från Norge och Finland bland uppsatsens källor. De nordiska länderna har sedan avtalslagens framtagning återkommande samarbetat i lagstiftningsärendet på avtals- och köprättsens område. Samarbetet har lett till att rättsläget i de olika länderna är förhållandevis likt och lämpar sig för jämförelser.¹⁷ Att blicka över gränserna till grannländerna är dessutom en förhållandevis vanliga syssla för den juridiska akademien och därav också lämpligt för den här uppsatsen.¹⁸

---

¹³ Ramberg & Ramberg (2019) s. 29 f.

¹⁴ Jfr. Samuelsson (2020) s. 18 f.

¹⁵ Samuelsson (2020) s. 18 f.

¹⁶ Ramberg & Herre (2019 II) s. 65.

¹⁷ Ramberg & Herre (2019 II) s. 25; NU 1984:5 s. 3

¹⁸ Lando (2016) s. 18; Exempel på köprättsliga studier med ett sådant perspektiv är Johan Bärlunds avhandling om Reklamation i konsumentavtal (Bärlund 2002); Olli Norros Obligationerätt (Norros 2018) och Harald Bennestad Andersens Den relative reklamasjonsfristen ved mangler ved eiendomskjøp (2010).

1.5 Forskningsläge

Den allmänna reklamationsplikten är en princip som den juridiska litteraturen har varit förhållandevis enig om. De flesta författarna har accepterat principen i olika omfattning.¹⁹ Principen beskrivs ofta som ett uttryck av parternas lojalitetsplikt.²⁰ Även lagstiftaren har accepterat den allmänna reklamationsplikten som rättsprincip.²¹ När reklamationsplikten ska tillämpas och på vilken grund skyldigheten att reklamera vilar på är något som däremot har debatterats desto flitigare.²²

Reklamation som rättsinstitut var ämnet för Christina Rambergs bok från 1996.²³ Johan Bärlund utreder i sin avhandling från 2002 reklamation i konsumentavtal. Även om Bärlund behandlar konsumentavtal gör han flera iakttagande relevanta också för kommersiella förhållanden.²⁴

Ämnet för uppsatsen har behandlats i flera artiklar. Dessa har främst behandlat reklamation utifrån specifika avtal som till exempel rådgivaruppdrag. Christina Ramberg behandlade den allmänna reklamationsplikten i förhållande till advokater och revisorer i en artikel från 2010 och behandlade där vad som kunde anses vara skälig tid i det enskilda fallet.²⁵ Jan Kleineman och Johnny Herre skrev båda samma år artiklar och berörde ämnet.²⁶ Jakob Andersson behandlade nyligen frågan och Fredrik Korling behandlade reklamation i förhållande till finansiärskonsultering till konsumenterna i en artikel från 2012.²⁷ Därutöver har flertalet artiklar delvis berört frågan och reklamation som rättsinstitut behandlas i både avtals- och köprättslitteratur.²⁸

Denna uppsats bidrar till forskningsläget med en sammanställning över vilka intressen och faktorer som påverkar den allmänna reklamationsfristen. Uppsatsen är inte likt artiklarna ovan skriven utifrån en viss avtalssituation utan syftar till att undersöka utgångspunkten för den allmänna reklamationsfristen. Uppsatsen försöker klargöra om det finns en viss outtalad tidsfrist inom begreppet skälig tid och bidrar därigenom med ett nytt grepp på ämnet.

---

¹⁹ Bengtsson m.fl. (2019) s. 118; Kleineman (2010) s. 334; Ramberg (2010 II) s. 925; Zackariasson (2005) s. 181 f.

²⁰ Munukka (2007) s. 156 f.; Sacharias Votinius skriver om skyldigheten att meddela motparten om väsentliga förutsättningar en plikt som ligger förhållandevis nära den allmänna reklamationsplikten. Se Votinius (2004) s. 260 f.

²¹ Prop. 1984/85:110 s. 64.

²² Hellner, m.fl. (2016) s. 34 f, 155 f.; Hultmark, (1996) s. 203 ff.; Kleineman (2010) s. 334; Lindskog (2011) s. 685; Munukka (2007) s. 153 ff.; Runesson (2014) s. 215 ff.; Ramberg (2010 I) s. 143; Ramberg (2010 II) s. 925.

²³ Hultmark (1996).

²⁴ Bärlund (2002).

²⁵ Se Ramberg (2010 I) s. 153 f.

²⁶ Herre (2010); Kleineman (2010).

²⁷ Andersson (2019); Korling (2012).

²⁸ Se Bennestad Andersen (2010); Bärlund (2003); Herre (2008); Håstad (2015); Marszalek (2013); Ramberg och Herre (2019 II); Ramberg och Ramberg (2019).

1.6 Disposition

Undersökningen av skälig tid inleds i kapitel 2 med en kort historisk bakgrund. Detta kapitel följs av en redogörelse i kapitel 3 av för uppsatsen relevant lagstiftning, dess förarbeten och vissa kommentarer. När väl lagstiftningen och dess förarbeten har behandlats kommer i kapitel 4 domstolarnas praxis och den juridiska litteraturen undersökas. Efter detta tämligen omfattande kapitel studeras i kapitel 5 vilka tidsfrister som de kommersiella parterna använder sig av i olika standardavtal. Uppsatsen avslutas med kapitel 6 som innehåller svar på uppsatsens frågeställningar och min analys av och slutsats kring frågan om vad som utgör skälig tid i den allmänna avtalsrättsliga reklamationsplikten.

2 Reklamationsfristens utveckling

2.1 Inledning

I detta kapitel redogörs för reklamationsfristernas utveckling i den svenska rättshistorien och hur principerna historiskt sett har påverkat den allmänna reklamationsfristen.

2.2 Innan 1905 års lag

Innan 1905 års köplag trädde i kraft innehöll den svenska lagstiftningen ingen reklamationsplikt för köpare av lös egendom i allmänhet.²⁹ Säljarens och köparens ansvar reglerades av 1734 års lag. 1734 års handelsbalk saknade reklamationsfrist för köp i allmänhet men slog fast att vid köp av häst var köparen skyldig att reklamera eventuella problem med hästen inom tre dygn.³⁰

Även om lagstiftningen saknade allmän reklamationsplikt, var parterna enligt en allmän rättsprincip skyldig att inom skälig tid framföra eventuella anmärkningar hen hade rörande varans beskaffenhet. Lämnades inte sådant meddelande inom skälig tid riskerade parten att anmärkningen lämnades utan avseende vid en eventuell process. Vilka faktorer som var en del av bedömningen av huruvida reklamationen lämnats inom skälig tid är oklart. Tore Almén nämner partsställningen som en faktor men vilka andra parametrar som beaktades är oklart. Skyldigheten att reklamera inom skälig tid gällde i Sverige för både så kallade handelsköp som för civila köp.³¹

Grunden för den allmänna reklamationsplikten hämtades från den romerska rätten. Den romerska rättens reklamationsplikt gav den drabbade parten en förhållandevis lång tidsfrist att meddela motparten. Fristerna varierande från sex månader upptill ett år. De långa fristerna var inte statiska utan konkurrerade med den romerskrättsliga principen; Rätten är skriven för de vaksamma. Principen kan jämföras med 1900-talets icke-lagfästa passivitetsregler.³² De romersk rättsliga grunderna konkurrerade med den germanska rätten som föreskrev korta reklamationsfrister. De flesta germanska lagarna förutsatte att köparen upptäckte och meddelade köparen felet inom några dagar.³³

---

²⁹ Almén (1934 II) s. 160.

³⁰ Bärlund (2002) s. 456.

³¹ Almén (1934 II) s. 160 f.

³² Bärlund (2002) s. 454 f.

³³ Bärlund (2002) s. 452 ff.

Under 1800-talet genomfördes en omfattande reform av 1734 års lag. Som följd av detta framfördes flera förslag på att införa en lagstadgad reklamationsplikt. 1826 föreslogs en regel som innebar att köparen var skyldig att reklamera inom en månad från dess att hen mottog varan, eller om det rörde sig om ett dolt fel inom en månad från att felet upptäcktes. Förslaget förverkligades aldrig. 1850 föreslogs istället en ny regel liknande den som föreslogs 1826 men med en kompletterande preskriptionsfrist på ett år. Inte heller denna regel nådde hela vägen in i lagboken. Förslagen på reklamationsbestämmelser som aldrig skulle införas upphörde inte heller med 1850 års förslag. 1894 lades ytterligare ett lagförslag baserat på 1850 års förslag fram. Det nya förslaget innehöll förkortade frister, nu skulle reklamation lämnas inom 14 dagar från att köparen mottog varan. Dolda fel skulle på grund av sin natur reklameras ofördröjligen efter att felet hade upptäckts och som senast inom ett år från köpet. Förslaget utsattes för kritik främst på grund av fristernas längd. Enligt kritikerna vara fristerna alldeles för långa och skulle leda till en oönskad långsamhet i affärlivet. I det slutliga kommittéförslaget som skulle leda fram till 1905 års köplag valdes de statiska fristerna bort och de flexibla fristerna genast och utan oskäligt uppehåll infördes istället.³⁴

2.3 1905 års köplag

Med 1905 års köplag följde den första allmänna lagstadgade reklamationsplikten för så väl fel som dröjsmål. Lagen stadgade att:

27§

Finnes, då godset kommer köparen tillhanda eller han av säljaren underrättas om dess avsändande, att det är avlämnat senare än ske bort, och vill köparen å dröjsmålet tala, give han säljaren därom meddelande, vid handelsköp genast och vid annat köp utan oskäligt uppehåll. Sker det ej, vare köparen all talan förlustig. Vill på grund av dröjsmålet köparen häva köpet, meddele han det säljaren utan oskäligt uppehåll eller have förlorat sin rätt att köpet häva.

52§

Yppas fel eller brist i godset, och vill köparen därå tala, give därom säljaren meddelande, vid handelsköp genast och vid annat köp utan oskäligt uppehåll. Gives ej sådant meddelande, än skönt köparen märkt eller bort märka felet eller bristen, vare köparen all talan förlustig.

Vill köparen häva köpet eller vill han kräva annat gods, meddele han sådan säljaren utan oskäligt uppehåll. Underlåtes det, må ej godset avvisas eller felande gods utkrävas.

Lagstiftaren motiverade valet av en flexibel istället för en statisk frist med att man ville ge domstolarna möjlighet att ta hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet. Lagstiftaren ville dessutom framför allt att fristen skulle börja löpa från dess att felet uppenbarade sig inte från det att köparen tog emot varan, något som inte ansågs möjligt med en fast frist. Även om en fast frist

---

³⁴ Bärlund (2002) s. 457 ff.

hade varit att föredra ur ett rättssäkerhets- och förutsebarhetsperspektiv hade en sådan regel varit tvungen att kompletteras med undantagsbestämmelser för sådana fel som uppenbarar sig först efter reklamationsfristen har löpt ut. Ett sådant upplägg hade förstört lagstiftarens önskan om en klar och bestämd regel.³⁵

2.3.1 Handelsköp

1905 års reklamationsregler innehöll två olika frister. En för så kallade handelsköp och en för civila köp. Handelsköpen ingicks av handelsmän i och för deras rörelse. Det rörde sig alltså med dagens språkbruk om köp mellan näringsidkare. För handelsköpen gällde strängare regler än för de civila köpen.³⁶ Handelsköpen skulle enligt 1905 års köplag reklameras genast.³⁷ Genast skulle inte förstås bokstavligt men var en kort frist. Handelsmännen hade rätt att skicka reklamationen per brev och ta den tid på sig att författa brevet som ansågs acceptabel enligt det rådande handelsbruket. Däremot fanns det inte utrymme att avvakta reaktioner från de personer köparen hade diskuterat frågan med.³⁸

Köparen kunde troligtvis inte heller avvakta en mer ingående undersökning utan reklamationen skulle lämnas så fort felet uppenbarade sig.³⁹ NJA 1918 s. 121 beskriver köparens skyldighet på ett bra sätt. Handlaren Hedström beställde ett parti hyacintlökar som vid ankomsten visade sig till viss del ha ruttnat. Handlaren slängde då de ruttna lökarna men valde att plantera de lökar han tyckte såg friska ut. Det skulle senare visa sig att också de till synes friska lökarna var drabbade av ett fel som uppenbarade sig först då lökarna utsattes för fukt. När Hedström förstod att alla lökarna var dåliga reklamerade han partiet. HD och främst justitierådet Borgström yttrade att Hedström på grund av de ruttna lökarna haft skälig anledning att befara att alla lökar var dåliga. Han borde därför ha reklamerat omgående, inte avvaktat och planterat de till synes friska lökarna.

Även om köparen inte hade rätt att göra en mer ingående undersökning innan reklamationen lämnades var köparen skyldig att utföra en undersökning av varan i paritet med varans natur och omfattning, för att fastställa att det inte fanns ett fel som skulle reklameras. Exempel på undersökningens omfattning kan hämtas från NJA 1946 s. 691. I NJA 1990 s. 608 accepterades en reklamationsfrist på åtta dagar trots köparen upptäckte sjukdomar och dödsfall bland de köpta 1660 hönsen redan vid leverans. Tidigare exempel på att reklamationsplikten inträdde först då felet uppenbarade sig hittas i NJA 1911 s. 299. Fallet rörde ett köp av potatissorten Early Puritan. De potatisar som levererades var inte enbart Early Puritan utan också av sorten Magnun Bonum.

---

³⁵ Almén (1934 II) s. 162.

³⁶ Prop. 1988/89:76 s. 29.

³⁷ Se 27, 52 §§ 1905 års köplag.

³⁸ Almén (1934 I) s. 396.

³⁹ Almén (1934 II) s. 164 f.

Det var svårt, näst intill omöjligt, att skilja de båda sorterna åt genom att undersöka själva potatisen men lätt att se skillnad då plantan blommade. Därför ansågs en reklamation som lämnades först efter blomning ha lämnats i tid även om det hade gått månader sedan köpet ingicks.

2.3.2 Civila köp

För de köp som inte föll inom kategorin handelsköp ställdes inte lika höga krav. I litteraturen kallas dessa köp civila köp. Det rör sig om så väl konsumentköp som köp mellan privatpersoner. En civil köpare skulle lämna meddelande utan oskäligt uppehåll. Vilket innebar att det fanns utrymme att ta hänsyn till köparens enskilda angelägenheter. Almén menar dessutom att en viss kortare oföretagsamhet utan särskild anledning skulle kunna accepteras. Värt att notera är att köparen tappade sin rätt att göra anspråk på grund av säljarens dröjsmål om hen valde att betala trots att hen kände till dröjsmålet. Köparen visade då genom sin betalning att hen hade för avsikt att fullfölja köpet utan att göra anspråk gällande.⁴⁰

---

⁴⁰ Almén (1934 I) s. 396.

3 Lagstadgad skälig tid

3.1 Inledning

Att flera lagrum innehåller liknande stadganden kan tas som ett tecken på att de ger uttryck för en allmän rättsprincip.⁴¹ Den allmänna reklamationsplikten har genom HD:s praxis etablerats som en allmän rättsprincip. För att förstå principen och dess innebörd kan lagregler i vilken princip tar sitt uttryck analyseras.⁴² I detta kapitel redogörs därför för relevanta köprättsliga lagrum. Lagrummens förarbeten och lagkommentarer kring lagstiftningen kommer också behandlas.

Urvalet av lagrum har gjorts utifrån huruvida de föreskriver en skyldighet att reklamera inom skälig tid. Detta urval har gjort att också konsumenträttslig lagstiftning behandlas. Även om denna lagstiftning inte skulle användas för analogier i affärsrelationer kan den och dess förarbeten belysa avvägningar som är relevanta för uppsatsens ämne.

Köplagen ges betydande utrymme i kapitlet eftersom lagens regler har utvecklats till den primära källan för analogier och utfyllnad av avtal då reglerna ofta anses ge uttryck för allmänna rättsprinciper.⁴³

3.2 Köp av lös egendom

Med 1990 års köplag försvann uppdelningen i olika frister för handelsköp och civila köp. Reglerna kring handelsköp ansågs vara för trubbiga och reklamationskyldigheten ofta alltför sträng.⁴⁴ Att uppdelningen försvann innebar inte att privatpersoner och näringsidkare likställdes.⁴⁵

Köplagen innehåller flera olika reklamationsbestämmelser. Ordalydelsen är densamma i lagrummen, med undantag för då köparen är i dröjsmål med betalningen, nämligen att reklamationen ska ske inom skälig tid.⁴⁶ Enligt lagens förarbete påverkar bland annat vilket slags vara köpet avser och vilka som handlar med varandra bedömningen av vad som är skälig tid. Kraven för näringsidkare eller myndigheter är högre än för privatpersoner. För näringsidkare bör tidsfristen vara kort. Meddelande om felet bör lämnas inom någon eller några dagar från felets upptäckt. Parternas kunskap om varan och den

---

⁴¹ Ramberg & Ramberg (2019) s. 32 f.

⁴² Jfr NJA 2018 s. 127 p. 19-25.

⁴³ Ramberg och Herre (2019 I) s. 54; Nu 1984:5 s. 156.

⁴⁴ Prop. 1988/89:76 s. 29.

⁴⁵ Ramberg & Herre (2019 I) s. 327; NU 1984:5 s. 273 f.; Prop. 1988/89:76 s. 124.

⁴⁶ Jfr 29, 32, 35, 39 §§ KöpL.

tid det tar att undersöka den bör vara en del i bedömningen av reklamationsfristen. Det bör dessutom finnas möjlighet för en part med mindre kunskap att anlita ett ombud för att undersöka varan.⁴⁷

Köplagens system bygger på en neutral reklamation som lämnas inom skälig tid från det att köparen har märkt eller borde ha märkt felet. Syftet med den neutrala reklamationen är att behandla felets natur och klargöra för motparten att den drabbade kan komma att göra påföljder gällande på grund av felet.⁴⁸ Av den neutrala reklamationen ska det framgå att köparen inte är nöjd med varan, vilket fel missnöjet beror på och att köparen kan komma att göra påföljder gällande.⁴⁹

Skyldigheten att reklamera inom skälig tid från upptäckten av felet knyter reklamationsfristen till köparens undersökningsplikt. Köparen är skyldig att så snart som omständigheterna medger undersöka varan i enlighet med god affärssed. Eventuella fel som upptäcks ska sedan reklameras inom skälig tid.⁵⁰

Skälig tid är också den frist köparen har på sig att meddela säljaren vilken påföljd som köparen anser sig ha rätt till.⁵¹ Som alla flexibla frister ska bedömningen göras utifrån det enskilda fallet. Köparen bör ha rätt att ta ställning till om felet kan åtgärdas eller om det är väsentligt och därför grund för hävning. Vill köparen att säljaren ska åtgärda den felaktiga varan är fristen troligtvis kortare än vid andra påföljder.⁵²

För uppsatsens syfte är det också av intresse att notera att köplagen inte föreskriver en särskild frist inom vilken skadeståndsanspråk på grund av fel i varan ska framställas.⁵³ Utgångspunkten är därför att om reklamation har skett, består rätten till skadestånd tills den preskriberas enligt preskriptionslagen.⁵⁴

3.3 Internationella köp

Enligt Art. 39 CISG förlorar köparen rätten att göra fel i varan gällande om hen inte lämnar ett meddelande till säljaren om felets natur inom ”a reasonable time”. CISG har använts som förlaga till köplagen och det är därför naturligt att fristen ”a reasonable time” motsvarar köplagens skälig tid.⁵⁵ Skälig tid enligt CISG varierar inte bara på grund av omständigheterna i det enskilda fallet utan också beroende på parternas nationalitet. Nordisk och tysk

---

⁴⁷ Prop. 1988/89:76 s. 119, 123 f.

⁴⁸ Jfr 32, 35 och 39 §§ KöpL.

⁴⁹ Prop. 1988/89:76 s.123; NJA 1988 s. 335 en utskällning på telefon var tillräcklig för att säljaren skulle förstå att köparen inte var nöjd och inte skulle acceptera den sålda varan i det aktuella skicket.

⁵⁰ Jfr 31-32 §§ KöpL.

⁵¹ 35 och 39 §§ KöpL.

⁵² Lexino kommentaren till 35 § KöpL under rubriken 2.2 Skälig tid.

⁵³ 40 § KöpL.

⁵⁴ Lexino kommentaren till köplagen 40 § under rubriken 2.5 Tid för att framställa anspråk på skadestånd.

⁵⁵ Ramberg & Herre (2019 I) s. 40 f.

rätt har traditionellt sett använt sig av korta reklameringsfrister medan till exempel angloamerikansk och holländsk rätt haft längre frister. För en ökad förutsebarhet och ett mer precist begrepp, har olika förslag lagts fram på en slags jämkning mellan de olika rättsordningarna. Genom jämkningen skulle skälig tid enligt CISG få ett mer fast innehåll, på förslagsvis en månad. En sådan fast frist har ansetts olämplig och valts bort eftersom omständigheterna, vid de olika köpen som lagen ska tillämpas på, är alltför varierande för att rymmas inom en och samma fasta frist.⁵⁶

3.4 Handelsagenter

Enligt 34 § HagL måste en agent eller huvudman som vill kräva skadestånd av motparten meddela motparten att så är fallet utan oskäligt uppehåll efter det att han fick eller borde ha fått kännedom om de omständigheter som ligger till grund för kravet. Gör hen inte det har hen inte längre möjlighet att återropa bristen, såvida inte motparten har agerat vårdslöst eller i strid med tro och heder. Skillnaden mellan skälig tid och utan oskäligt uppehåll är troligtvis ingen eller så pass marginell att den kan bortses från.⁵⁷

HagL bygger på en likande reklameringskonstruktion som köplagen. Enligt propositionen till lagen behöver inte det första meddelandet inte vara preciserat eller omfattande. Det är tillräckligt att parten meddelar motparten om skadan och vad han grundar sitt krav på. När meddelandet ska lämnas framgår inte av förarbetet som nöjer sig med att konstatera att det inte går att mer preciserat ange när reklamationen ska lämnas. Det allmänna meddelandet bör sedan följas upp med ett mer preciserat anspråk när den skadelidande har haft möjlighet att överblicka situationen. Det är ofta svårt om inte omöjligt att nå en tillräcklig översikt inom den begränsade tid som den skadelidande har på sig att reklamera.⁵⁸

3.5 Kommissionsförhållanden

Enligt kommissionslagen är kommissionär eller kommittent som önskar säga upp avtalet med omedelbar verkan eller göra krav på skadestånd skyldig att meddela motparten om detta inom skälig tid efter det att hen insåg eller borde ha insett de omständigheter som ligger till grund för uppsägningen eller kravet.⁵⁹ Meddelandet behöver inte vara specificerat utan det räcker att det framgår att hen vill ha ersättning och vad anspråket i huvudsak består av. Reklamationsskyldigheten faller bort om motparten har handlat grovt vårdslöst eller i strid mot tro och heder.⁶⁰

---

⁵⁶ Nordstedts juridik, Internationella köplagen under rubriken 7.6.2 Reklameringsfristens längd.

⁵⁷ Herre (2010) s. 133; NU 1984:5 s. 274.

⁵⁸ Prop. 1990/91:63 s. 131 f.

⁵⁹ 45 § KommL.

⁶⁰ Prop. 2008/09:88 s. 163.

Reklamationsskyldigheten motiveras med avtalspartnernas rätt att efter en viss tid inte behöva räkna med skadeståndskrav. Den tiden kan inte vara alltför kort utan det bör finnas utrymme att avvakta med reklamationen om varans värde och skadeståndets storlek inte påverkas av marknadsförändringar.⁶¹ Värt att notera är att regeringen valde bort utredningens förslag på att införa en tvåmånadersfrist likt den i konsumentlagstiftningen. Valet motiverades med en önskad överensstämmelse med de köprättsliga reglerna.⁶²

3.6 Fastighetsköp

Vill en köpare av fast egendom göra gällande att fastigheten är felaktig måste hen meddela säljaren inom skälig tid efter det att hen märkt eller borde ha märkt felet.⁶³ När köparen borde ha märkt felet framgår inte av lagtexten eller lagens förarbeten. Som utgångspunkt kan sägas att reklimationsfristen börjar löpa då felet påtagligt framträder eller det i vart fall det för köparen är sannolikt att felet föreligger.⁶⁴ För privatpersoner är reklimationsfristen förhållandevis lång. INJA 2008 s. 1158 accepterade HD en reklamation som lämnades efter fyra och en halv månad efter att felet konstaterades. Fyra och en halv månad är en frist som får anses väl tilltagen och skulle kunna utgöra en yttre gräns för hur lång reklimationsfrist som kan accepteras.⁶⁵

3.7 Konsumentköp och tjänster

En konsument som är missnöjd med en vara eller tjänst är skyldig att reklamera inom skälig tid. Meddelanden som lämnas inom två månader från det att köparen upptäckte felet anses alltid ha lämnats i rätt tid.⁶⁶ Även om bestämmelsen likt köplagens regler anger att reklamation ska lämnas i skälig tid förväntas inte en konsument reklamera inom samma tidsfrist som en näringsidkare. Konsumentens längre reklimationsfrist motiveras med att konsumenten inte har samma lagstadgade undersökningsplikt och att det bör finnas ett större utrymme att väga in tillfälliga personliga hinder som till exempel sjukdom.⁶⁷ Två-månadersregeln i lagrummets andra mening följer av EU:s konsumentköpsdirektiv.⁶⁸ Regeln är ett komplement till regeln om skälig tid och slår fast att reklamation som lämnas inom två månader ska alltid anses ha lämnats inom skälig tid. Det går utifrån regeln inte att utesluta att fristen i vissa situationer kan vara längre.⁶⁹

---

⁶¹ Prop. 2008/09:88 s. 77 f.

⁶² Prop. 2008/09:88 s. 78 f.; SOU 2005:120 s. 76, s. 223.

⁶³ 4 kap. 19 a § JB.

⁶⁴ Jfr. NJA 1977 s. 138; NJA 2012 s. 1021; Nordstedts juridik, Jordabalken 4 kap. 19 a § under rubriken 1 st. Meddelande om fel inom rimlig tid.

⁶⁵ Lexino kommentaren Jordabalken 4 kap. 19 a § under rubriken 2. Rättsläget.

⁶⁶ Jfr. 23 § KkL; 1 & 17 §§ KtjL; Prop. 1984/85:110 s. 216 ff.

⁶⁷ Prop. 1989/90:89 s. 114.

⁶⁸ Artikel 5.2 Europaparlamentets och rådets direktiv (1999/44/EG) om vissa aspekter rörande försäljning av konsumentvaror och härmed förknippade garantier.

⁶⁹ Nordstedts juridik, Konsumentköplagen 23 § under rubriken 8.3.4 Tvåmånadersregeln.

3.8 Finansiell rådgivning till konsumenter

Skälig tid är också den frist en konsument som har anlitat en näringsidkare för råd kring hur hen ska placera sina tillgångar i finansiella instrument har på sig att meddela eventuellt missnöje med tjänsten.⁷⁰ Konsumenten ska ha tid för eftertanke och möjlighet att diskutera frågan med en juridisk expert innan reklamation lämnas.⁷¹ Med tanke på att tiden inte specificeras och lagens syfte är att skydda konsumenter skulle en analogi från den konsumenträttsliga två-månadersregeln kunna vara aktuell. Swahn och Wendleby anser att en sådan analogi inte är att föredra. De fokuserar på varans natur och anser att med tanke på att finansiella instrument ofta är utsatta för relativt snabba prisförändringar skulle en lång reklamationsfrist leda till spekulation på rådgivarens bekostnad.⁷² Kleineman och Korling framför den motsatta åsikten och fokuserar istället på köparens möjlighet att konstatera att fel faktiskt föreligger. De menar att konsumenten anlitar rådgivaren för hans fackkunskap. I ett sådant förhållande bör konsumentens kunskaps- och informationsunderläge vägas in då reklamationsfristen ska bestämmas. Köparen av finansiell rådgivning bör därför ha åtminstone samma reklamationsfrist som en köpare av en kommersiell stapelvara.⁷³

3.9 Fastighetsmäklarar tjänster

En köpare eller säljare som vill kräva skadestånd av en fastighetsmäklare i samband med ett köp ska underrätta fastighetsmäklaren om detta inom skälig tid från det köparen/säljaren insåg eller borde ha insett de omständigheter som ligger till grund för kravet.⁷⁴ Vad som utgör skälig tid kan variera beroende på vem som har skadats och vilken sakkunskap den skadade har. Likt övriga tidsfrister som kan omfatta båda privatpersoner och näringsidkare ska fristen vara kortare för näringsidkare än för privatpersoner. En privatperson ska bland annat ges möjlighet att diskutera frågan med en juridisk expert.⁷⁵ Den reklamation som ska lämnas motsvarar närmast köplagens neutrala reklamation.⁷⁶

---

⁷⁰ Jfr. 1 & 7 §§ Lag (2003:862) om finansiell rådgivning.

⁷¹ Prop. 2002/03:133 s. 55.

⁷² Swahn & Wendleby (2004) s. 89.

⁷³ Kleineman (2010) s. 339 f.; Korling (2012) s. 658

⁷⁴ 26 § Fastighetsmäklarlag (2011:666).

⁷⁵ Prop. 2010/11:15 s. 63.

⁷⁶ Jfr. Prop. 2010/11:15 s. 38 f.

4 Vad är skälig tid?

4.1 Inledning

Eftersom den svenska lagstiftningen och dess förarbeten inte klargör innebörden av reklamationsfristerna analyseras i detta kapitel de svenska domstolarnas praxis rörande reklamation och skälig tid. Genom en redovisning av hur de svenska domstolarna har tillämpat de flexibla fristerna och vilka faktorer som lyfts fram i domsluten ges en bild av vad domstolarna anser vara skälig tid. Kapitlet innehåller både HD:s vägledande avgöranden och vissa underinstansavgöranden i den mån de är relevanta för uppsatsens syfte.

Domstolarnas domslut ger inte sällan upphov till diskussioner i den juridiska litteraturen. I detta kapitel lyfts dessa diskussioner och andra ståndpunkter rörande skälig tid i den juridiska litteraturen fram.

4.2 Bakomliggande faktorer och partsintressen

4.2.1 Fristens början

För att kunna avgöra reklamationsfristens längd är det relevant att avgöra från när fristen börjar löpa. HD har i NJA 2007 s. 35 slagit fast att i konsultförhållanden som regleras av ABK 96 börjar reklamationsfristen löpa när det för beställaren av en konsulttjänst framstår som sannolikt att hen är ansvarig för felet mot uppdragsgivaren och det föreligger skälig anledning för beställaren att anta att konsulten är den som ska lasta för felet. Johnny Herre behandlar i sitt bidrag till Gertrud Leanders festskrift reklamationsfristen och dess startpunkt. Herre tar avstamp i köprätten. Han menar att för att reklamationsfristen ska börja löpa när köparen har möjlighet att skaffa sig en viss översikt och möjlighet att se tendenser på att fel föreligger. Felets omfattning ska kunna överblickas. Det blir då naturligt att fristen börjar löpa när det för köparen är sannolikt att tjänsten har utförts på ett felaktigt sätt. Vägledning för när så ska vara fallet hämtar Herre ur rättsfallen kring dolda fel, främst NJA 2008 s. 1158. Reklamationsfristen inleds därför när det finns skälig anledning för uppdragsgivaren att anta att uppdragstagarens prestation varit felaktig.⁷⁷

Christina Ramberg menar att det krävs en större visshet om avtalsbrottet hos den drabbade parten för att fristen ska börja löpa. Hon menar att reklamationskyldigheten inträder först då en avtalspart har fått kännedom om avtalsbrottet. Avtalsparterna behöver inte leta efter ett avtalsbrott, utan ska kunna utgå från att tjänsten är avtalsenlig.⁷⁸

---

⁷⁷ Herre (2010) s. 135 f.

⁷⁸ Ramberg (2010 I) s. 152.

Jan Kleineman menar att startpunkten för reklamationsfristen för rådgivaruppdrag kan knytas till två rekvisit nämligen att kunden bort inse att rådgivaren varit oaktsam och att det på grund av rådgivningen har inträtt en skadlig effekt. Bedömningen får variera från fall till fall men bör i vart fall ge klienten rätt att analysera rådgivningen och de effekter som rådgivningen lett till. Är uppdragsgivaren en kommersiellt verksam aktör kan man förvänta sig att analysen görs snabbare än om uppdragsgivaren är en privatperson.⁷⁹ Liknande tankar framförs av Torgny Håstad i en artikel från 2015. Han menar att reklamationsfristen börjar löpa när felet blir synbart och köparen haft tid att avgöra ansvarsfrågan.⁸⁰

4.2.2 Partställning och parternas relation

4.2.2.1 Förhållandet konsument och näringsidkare

Vem som lämnar reklamationen är en faktor som återkommande har påverkat bedömningen av skälig tid. Partsställningen påverkar såväl fristens startpunkt som dess längd.⁸¹ Konsumenter ges överlag både längre tid att undersöka och möjlighet att konsultera eventuellt ombud. I NJA 1989 s. 224 gavs en konsument rätt att, tre och ett halvt år efter köpet, väcka talan om återbetalning av en betald tilläggsfaktura. Näringsidkaren menade att konsumentens anspråk var preskriberat eftersom konsumenten inte hade reklamerat mot fakturan inom skälig tid. HD beaktade partsställningen och uttalade att man inte kan ställa samma krav på en konsument som på en näringsidkare.⁸²

Att domstolarna i ett flertal fall varit generösa i sin bedömning av skälig tid för konsumenter och privatpersoner framgår bland annat av NJA 2008 s. 1158. I rättsfallet, som rör köp av fast egendom, ansågs en reklamation som lämnades fyra och en halv månad efter att felet konstaterades ha lämnats i skälig tid. HD tog i sina domskäl fasta på förarbetsuttalanden om att bedömningen av reklamationsfristen bör vara mer tillåtande om köparen är en privatperson. Domstolen uttalade att en utgångspunkt för en fastighetsägare, som har köpt fastigheten i egenskap av privatperson eller konsument, och som har reklamerat ett fel i fastigheten inom två månader efter det att felet på ett påtagligt sätt har framträtt, har reklamerat inom skälig tid. De två månaderna är inte en definitiv frist utan kan förlängas om det finns skäl för det. Sådana skäl fann HD i köparens ställning. En ställning som möjliggjorde att faktorer

---

⁷⁹ Kleineman (2010) s. 350 f.

⁸⁰ Håstad (2015) s. 26.

⁸¹ Bärlund (2002) s. 481; Hultmark (1996) s. 44, 61; Kleineman (2010) s. 360.

⁸² Notera att HD inte var enig och att de skiljaktiga ansåg att de då gällande konsumentskyddsreglernas frist på att reklamation måste lämnas inom två år skulle tillämpas. Lämnades inte reklamation inom två år från det att köparen mottagit varan förlorar hen rätten att göra felet gällande. De skiljaktiga argumenterade utifrån bolagets rätt att inrätta sig i tron på att anspråk inte skulle göras gällande och tyckte därför att konsumenträttens två år var en tillräcklig frist. Majoriteten ansåg att grundsatsen om *condictio indebiti* och strävan efter ett utökat konsumentskydd gjorde att man inte borde avskära konsumentens rätt till ersättning utan stöd i lag.

av personlig art som sjukdom och semestertider beaktades då reklameringsfristen bestämdes.

4.2.2.2 Bolagets storlek

Exempel på att de fyra månaderna i NJA 2008 s. 1158 troligtvis inte gäller för en näringsidkare kan hämtas i dom från Hovrätten över Skåne och Blekinge. Domstolen hade att pröva om en restaurang hade reklamerat i tid. Restaurangen i fråga upptäckte en fuktskada i sitt diskrum. Reklamationen till det bolag som utfört arbetet på diskrummet lämnades först fyra månader efter upptäckten av skadan. Restaurangen menade att de ville konstatera skadans omfattning, utreda vem som var ansvarig för den och om restaurangens försäkring täckte skadan innan de reklamerade. Skäl som inte accepteras av Hovrätten som ansåg att reklamationen lämnats för sent med hänsyn till att det rörde sig om kommersiella aktörer.⁸³

Även om en kommersiella aktör inte tillerkänns samma generösa frist som en privatperson menar Håstad att bolagets storlek skulle kunna vara en faktor som påverkar bedömningen av skälig tid.⁸⁴ Christina Ramberg menar i sin bok från 1996 att mindre bolag kan tänkas ha sämre förutsättningar att reklamera avtalsbrott och är därför berättigat till en längre frist. Hon åsyftar de faktiska kommunikationsmedlen för reklameringsmeddelandet som telefon, post, e-mail. Utan åtkomst till kommunikationsmedlen kan den drabbade parten inte reklamera.⁸⁵ En faktor som med tanke på den tekniska utvecklingen som har skett sedan boken publicerades troligtvis inte värderas särskilt högt idag. Rambergs synpunkt får också sättas i relation till NJA 1982 s. 301 där en mindre näringsidkare ansågs ha varit skyldig att se till att det fanns en tillräcklig organisation på plats så att hans verksamhet skulle kunna fortgå och reklamation lämnas även om näringsidkaren själv var sjuk och vårdades på sjukhus.

4.2.2.3 Parternas kunskap

Det är inte bara parternas ställning som privatperson eller konsument som påverkar bedömningen; partens faktiska kunskap eller den kunskap som kan förväntas av en person i den aktuella ställningen bör också vägas in.⁸⁶ I det ovan nämnda NJA 2008 s. 1158 slår HD fast att köparens sakkunskap är en omständighet som ska beaktas. Enligt doktrinen påverkar parternas ställning i form av kunskap och ekonomisk styrka främst möjligheten att konstatera att avtalsbrott föreligger.⁸⁷

NJA 1977 s. 138 beskriver hur partens kunskap påverkar bedömningen och att bedömningen är minst sagt generös i konsumentförhållande. I målet prövades en privatpersons reklamation av ett nybyggt radhus. En tid efter att köparen har flyttat in började taket läcka. Anledningen till läckaget var takets

---

⁸³ Se Hovrätten över Skåne och Blekinge T-1503-10 dom 2011-03-17.

⁸⁴ Håstad (2015) s. 32.

⁸⁵ Hultmark (1996) s. 58, 71.

⁸⁶ Utöver de mål som redovisas nedan se NJA 2005 s. 142; Svea Hovrätt T 8963-08 dom 2010-03-17.

⁸⁷ Ramberg (2010 I) s. 150 f.; Munukka (2007) s. 157; Marszalek (2013) s. 890 ff.

konstruktion. Ett fel som troligen enbart skulle kunna upptäckas av en sakkunnig. Eftersom köparen saknade tillräcklig kunskap för att upptäcka felet förlorade hen inte sin rätt att göra felet gällande. Köparen upptäckte visserligen felets effekter i form fukt på vinden så tidigt som ett par år efter att hen flyttat in men HD menade att det var först då vattnet rann vidare ner i huset som takets bristande tätningsförmåga blev anmärkningsvärt märkbar och föranledde reklamationsanskyldigheten.

De ovan nämnda domarna har rört privatpersoners kunskap och hur denna kan påverka reklamationsfristen. Parternas kunskap är en faktor också då två näringsidkare förhåller sig till varandra. Exempel på detta hämtas från NJA 1994 s. 532. I målet stämde ett möbelföretag Statens Provningsanstalt på grund av ett hållbarhetsprov provningsanstalten hade utfört. Möbelföretaget skulle ta fram sittdynor för utomhusbruk och fick ett erbjudande från en leverantör att köpa ett tyg som var billigare än det tyg som företaget tidigare använt sig av.

Möbelföretaget ville testa tyget och jämföra det med det tidigare tyget innan köpet genomfördes. Parterna kom då överens om att låta Statens Provningsanstalt testa tygerna. I begäran om testet angav leverantören att tyget var avsett att användas för utomhusbruk på trädgårdsmöbler. Testresultatet angavs på en skala med åtta steg. Det nya tyget ansågs vara av klass 3-4 och det gamla tyget klass 4.

Nöjda med att de båda tygerna hade fått liknande resultat genomfördes köpet och dynorna syddes upp. Redan någon månad efter att dynorna hade levererats till möbelföretagets återförsäljare fick möbelföretaget besked om att dynorna blektes av solen. Företaget bad då provningsanstalten att göra ett nytt test och genomförde egna jämförelser av de båda tygerna. De lät dessutom en tysk provningsanstalt testa tygerna. Av företagets undersökning kunde slutsatsen dras att det nya tyget blektes betydligt mer och snabbare än det gamla. Den svenska provningsanstaltens nya prov visade dessutom på skillnader mellan tygen. Provningsanstalten redovisade nu att det gamla tyget var av klass 4-5 medan det nya var av klass 3. Den tyska provningsanstalten kom fram till ett liknande resultat.

Först då de nya testerna genomfördes förklarade Statens Provningsanstalt att ett steg upp den skala de använde sig av innebar en fördubbling av hållbarheten. Steg 4 var dubbelt hållbart som steg 3. Detta innebar att provningsanstalten visste och ansåg sig ha upplyst företagen i fråga om att det nya tyget inte höll samma kvalitet som det gamla.

Möbelföretaget reklamerade den 18 juni 1985 det test som gjordes i oktober 1984. Provningsanstalten menade att eftersom samtliga parter var näringsidkare omfattades den utförda tjänsten av den då gällande köplagens krav på att reklamation skulle lämnas genast. Provningsanstalten menade reklamationsfristen började löpa när företaget fick provresultaten och därför hade reklamationen lämnats var för sent.

HD höll inte med provningsanstalten utan menade att provningsanstalten hade en skyldighet att förklara provresultaten. Utan en förklaring av skalan hade företagen inte möjlighet att ta ställning till om testen hade utförts korrekt eller resultatets innebörd. Den uteblivna förklaringen om klassificeringsskalan ledde till missförstånd kring testresultatet och hur de två produkterna förhöll sig till varandra.

HD kommenterar inte den förhållandevis långa fristen utan konstaterar att företaget har reklamerat kort tid efter det att det fått anledning att uppmärksamma tygets brister. Företaget ges därmed rätt att själv skaffa sig kunskap om tygets hållbarhet. De har inte haft möjlighet att reklamera tidigare då de har saknat kunskap om tygets egenskaper och de tester som provningsanstalten genomförde.

Christina Ramberg ser i NJA 1994 s. 532 tecken på att parternas kunskap påverkar fristen. Provningsanstalten som testade de båda tygerna kunde inte förvänta sig att reklamationen lämnades tidigare eftersom motparten inte besatt den expertis som krävdes för att kunna konstatera att fel förelåg.⁸⁸ Liknande argument om drabbades möjlighet att förstå innebörden av den levererade prestationen lyfter Kleineman fram i sin artikel rörande reklamation av rådgivartjänster. Han menar att uppdragsgivaren inte har möjlighet att bedöma kvaliteten på leveransen eftersom beställaren vanligtvis saknar den kompetens som krävs för att kunna avgöra om rådgivarens slutsats är felaktig. Den drabbade parten bör därför ges förhållandevis lång tid att undersöka och avvakta eventuella konsekvenser som uppenbarar sig på grund av leveransen.⁸⁹

4.2.2.4 Parternas lojalitetsplikt

Reklamationen som rättsinstitut präglas av parternas lojalitetsplikt. Enligt Lars Erik Taxell är själva skyldigheten för den drabbade att upplysa den avtalsbrytande parten ett uttryck för parternas lojalitetsplikt.⁹⁰ Taxell menar att lojalitetsaspekten är väsentlig när det gäller att avgöra inom vilken tid reklamationen ska lämnas. Den drabbade kan inte enbart se till sitt eget behov utan måste inom rimliga gränser dessutom beakta motpartens intressen. Det gör att en borgenär till exempel inte kan avvakta ett prisfall innan hen väljer att reklamera.⁹¹ Lojalitetsargumentet gör också att den avtalsbrytande partens svikliga eller grovt vårdslösa agerande beaktas och förlänger reklamationsfristen. Det är till och med möjligt att ett sådant agerande gör att skyldigheten att reklamera faller bort.⁹²

Jori Munukka menar i sin avhandling rörande avtalsparternas lojalitetsplikt att det är osäkert om reklamationsplikten så som den har kommit att utvecklas under 1900-talet kan tillskrivas parternas lojalitetsplikt. Han menar att rekla-

---

⁸⁸ Hultmark (1996) s. 86.

⁸⁹ Kleineman (2010) s. 352 f.

⁹⁰ Taxell (1972) s. 470 f.

⁹¹ Taxell (1972) s. 468.

⁹² Taxell (1972) s. 473; Hultmark (1996) s. 59, 162.

mationsskyldigheten och rättsförlusten är för statisk för att kunna vara ett uttryck av lojalitetsplikten. För att vara en lojalitetsförpliktelse bör båda parter intressen värderas tydligare. Den drabbade parten förlorar sin rätt att göra anspråk gällande även om den sena reklamationen inte vållar den avtalsbrytande problem. Den korta tidsfristen i kombination med den stränga rättsföljden gör att reklamationsplikten ger säljaren oskäliga fördelar. Munukka menar att grunden för reklamationsplikten är parternas lojalitetsplikt men att tillämpningen av den inte är i linje med dess lojalitetsprägel.⁹³

Christina Ramberg menar parternas relation påverkar reklamationsfristen. Har parterna en lång relation eller om deras relation är av den typen att den ena parten är beroende av motpartens kunskap talar lojalitetsförpliktelsen för att relationen förlänger fristen. Exempel på en sådan relation är advokat – klientrelationen. Klienten är hänvisad till att lita på advokatens kunskap och förlita sig på att rådgivningen är korrekt. Klienten hyser då troligen en stor tillit till rådgivarens kunskap. En förlitan som kan göra att felet blir svårupptäckta då klienten i det längsta vill tro att advokaten varit professionell i sitt arbete. Vilket i sin tur bör leda till en lång reklamationsfrist som kan vara upp mot sex månader och kanske till och med längre.⁹⁴

4.2.3 Avtalets och felets natur

Genomgående i förarbeten och doktrin påpekas att bedömningen av skälig tid görs utifrån det aktuella fallet. Det är därför naturligt att avtalsobjektets natur är något som påverkar bedömningen.⁹⁵ Håstad menar att om avtalet gäller ett köp av en vara som snabbt skiftar i pris finns det goda skäl för att kräva en omgående reklamation. Om det däremot rör sig om en vara vars pris är beständigt krävs inte samma snabba reklamation. Det är i en sådan situation rimligare att låta köparen ta tid på sig undersöka och konstatera felets omfattning. En sen reklamation kommer troligtvis inte leda till att säljaren kommer drabbas ekonomisk. En förlust som skulle drabba köparen som då inte kan få gehör för sitt anspråk.⁹⁶

HD tog i NJA 2008 s. 1158 fasta på synpunkterna gällande avtalets natur. Det är många gånger svårare att vid ett köp av fast egendom att avgöra om fel föreligger än vid ett köp av lös egendom. Svea Hovrätt förde ett liknande resonemang och hänvisade till NJA 2008 s. 1158 i en dom från 2010 där tolv veckor ansågs vara en för lång reklamationsfrist för ett fel i en lägenhet.⁹⁷

Felets betydelse för avtalet kan vara en faktor att beakta i bedömningen. Hovrätten för Västra Sverige anför i ett mål, vilket visserligen rör reklamation enligt ABA 99:s krav på reklamation utan oskäligt uppehåll, att felets betydelse kan vara en faktor som talar för en snabb reklamation. Hovrätten tog

---

⁹³ Munukka (2007) s. 160 f.

⁹⁴ Ramberg (2010 I) s. 148, 156.

⁹⁵ Se för exempel Prop. 1988/89:76 s. 124; Prop. 1989/90:77 s. 62. Ramberg (2010 I) s. 148; Bennestad Anderssen (2010) s. 330.

⁹⁶ Håstad (2015) s. 25 f.

⁹⁷ Svea hovrätt, mål nr FT 3772-09, dom 2010-04-27.

fasta på en kommentar om ABA 99 som slår fast att väsentliga fel bör reklameras genast. Domstolen jämförde kommentaren med köplagens förarbeten för att sedan dra slutsatsen att fel av väsentlig betydelse bör reklameras inom ett par dagar. Var i väsentligheten låg klagjorde inte domstolen.⁹⁸ Liknande tankegångar om felets betydelse kan spåras i NJA 1993 s. 436.⁹⁹

4.2.4 Helgdagar och ledigheter

Den veckodag då varan mottas och eventuella helgdagar så som påsk och midsommar kan vara en faktor att beakta. Av NJA 1988 s. 335 framgår att fristen löper från första vardagen efter leverans. Helgdagarna torde inte påverka näringsidkarnas frister utöver någon enstaka dag men skulle kunna ha en mer omfattande påverkan på privatpersoners eller egenföretagares reklationsfrist.¹⁰⁰

4.3 Skäl för en kort frist

4.3.1 Status quo principen

Ett av reklamationens grundläggande syften är möjligheten för avtalsparterna att kunna avsluta relationen i visshet om att motparten inte kommer göra anspråk gällande. Parternas rätt att förlita sig på att motparten är nöjd med avtalet gör att avtalsparterna kan lämna affärer bakom sig och fokusera på nästa uppgift. Genom att kunna röra sig vidare till nästa affär gynnas både bolagets och samhällets ekonomi.¹⁰¹ Rätten att inrätta sig i förlitan på att motparten påpekar de fel hen vill göra gällande har i litteraturen benämnts status quo-principen. Utan reklamation fortlöper rättsförhållandet med möjligtvis ändrat innehåll om någon av avtalsparterna har begått ett avtalsbrott. Den drabbade parten är skyldig att meddela den avtalsbrytande parten om att hen inte accepterar den ändrade situationen. Reklamerar inte den drabbade, kan passiviteten leda till en tillit hos den avtalsbrytande parten om att den drabbade har accepterat det ändrade förhållandet.¹⁰² Christina Ramberg menar att det är tilliten till det ändrade förhållandet som ur ett samhällsperspektiv är skyddsvärd och att det är först då tilliten föreligger som det finns skäl att låta den passive drabbas av passivitetsverkningar.¹⁰³

Passivitetsverkan kan lätt undvikas. För att den avtalsbrytande ska bli varse om ett eventuellt kommande anspråk krävs inget specificerat krav, vilket gör att meddelandet om missnöjet med situationen kan lämnas omgående.¹⁰⁴ Herre resonerar kring att en neutral reklamation bör vara en tillräcklig varning

---

⁹⁸ Se Hovrätten för Västra Sverige T-2795-15 dom 2017-04-06 s. 6.

⁹⁹ För djupare redovisning av rättsfallet se kap 4.4.2 Undersökning.

¹⁰⁰ Jfr NJA 2008 s. 1158.

¹⁰¹ Bärlund (2002) s. 476 f.

¹⁰² Almén (1934 I) s. 397; Bärlund (2002) s. 477; Hultmark (1996) s. 36 f. Från praxis se NJA 2017 s. 203 och NJA 2018 s. 171 Leksaksaffären i Vimmerby.

¹⁰³ Hultmark (1996) s. 36 f.

¹⁰⁴ Taxell (1972) s. 474.

för motparten om att ett skadeståndsanspråk kan komma. Parten behöver därför inte lämna en fullständig reklamation för att motpartens rätt till kunskap om missnöjet och det eventuella anspråket ska uppfyllas.¹⁰⁵ Värt att notera är NJA 1988 s. 335 där ett telefonsamtal som av den avtalsbrytande beskrevs som raskäll accepterades som reklamation. Enligt HD hade den drabbade parten med all önskvärd tydlighet klargjort för den avtalsbrytande parten att han inte var nöjd med den köpta varans skick.

Reklamationen bringar klarhet i relationen och parterna behöver inte fundera på hur motparten ställer sig till den egna prestationen.¹⁰⁶ Den klarhetsbringande funktionen är en av reklamationens främsta och mest betydelsefulla funktioner. Reklamationen behövs för att ta den avtalsbrytande parten ur dess tro på att båda parter är nöjda med avtalet.¹⁰⁷

I doktrin har den avtalsbrytande partens möjlighet att på egen hand se till att nå klarhet diskuterats. Parten kan då hen upptäcker avtalsbrottet meddela den drabbade om det inträffade och på så sätt få besked om eventuella anspråk. Den avtalsbrytande partens kunskap i kombination med möjligheten att nå klarhet genom att fråga motparten om dess inställning till avtalsbrottet skulle kunna tala för en längre frist. Det är dock osäkert om man kan ålägga parterna en sådan upplysningsplikt.¹⁰⁸

Rätten att inrätta sig i tron på att motparten är nöjd med prestationen lyftes av de skiljaktiga i NJA 1989 s. 224 och har sedan återkommande bekräftats i HD:s praxis. I NJA 2007 s. 909 Jehanders grus uttalade HD att avtalsparternas lojalitetsplikt följer att den part som anser sig ha blivit utsatt för ett avtalsbrott är skyldig att meddela motparten om sin ståndpunkt. Skyldigheten grundar sig i motpartens rätt att få reda på att anspråk kommer göras gällande. Ett syfte som kan uppnås med en neutral reklamation. Rättsfallet behandlar ett ensamförsäljaravtal som inte föll ut som parterna hoppats och därför sades upp i förtid av en av parterna. Uppsägningen betraktades av motparten som ett avtalsbrott, ett ställningstagande som omgående meddelades den uppsägande parten. Meddelandet följdes sex månader senare upp med ett meddelande om att parten ville reda ut det slutliga anspråket. Den uppsägande parten menade att meddelandet hade lämnats för sent. HD höll inte med utan skriver i domskälen att redan den neutrala reklamationen borde gjort parten medveten om att skadeståndsanspråk skulle kunna göras gällande. Parten har därför inte haft möjlighet att inrätta sig i tron på att deras beteende accepterades av motparten.

Skyldigheten att reklamera för att undvika att motparten inrättas sig i tron på att deras agerande accepteras accentueras av NJA 2017 s. 203. Rättsfallet rör två bröder som bedrev lantbruk och levererade mjölk till ett mejeri. Bröderna fick ett pristillägg för mjölken eftersom den påstods vara KRAV-märkt. Ett

---

¹⁰⁵ Herre (2010) s. 139.

¹⁰⁶ Bärlund (2002) s. 476 f.

¹⁰⁷ Taxell (1972) s. 470 f.

¹⁰⁸ Korling (2012) s. 655; Ramberg (2010 I) s. 145 f.

påstående som senare blir tvistigt då en kusin till bröderna kontaktade mejeriet och påstod att han hade levererat icke kravmärkt foder till bröderna. Mejeriet valde på grund av kusinens meddelande att sluta betala ut brödernas tilllägg. Bröderna invände inte mot den ändrade ersättningen men undrade efter en tid när de kunde börja leverera krav-mjölk igen. Förfrågan om när de kunde börja leverera kravmärkt igen ansågs inte av någon av domstolarna som prövade målet vara en korrekt reklamation. Först nästan tio år efter att ersättningen ändrades stämde bröderna mejeriet. I sin bedömning av frågan föll HD tillbaka på NJA 2007 s. 909. Domstolen skriver att skyldigheten att meddela motparten om eventuella anspråk framträder då motparten inrättat sig i förlitna på en rättslig bedömning som är felaktig, i det aktuella fallet mejeriet förlitna på att bröderna accepterade prisändringen. HD uttalade sig inte närmre om när bröderna borde ha reklamerat utan stannar vid att de borde ha reklamerat tidigare.

Närmre vägledning om vad som kan vara skälig tid kan hämtas från NJA 2018 s. 127. Rättsfallet rör privatpersoners anspråk om ersättning enligt flygpassagerarförordningen.¹⁰⁹ Förordningen innehåller ingen reklamationsbestämelse utan det är upp till medlemsländerna att fastställa när kravet bör framställas.¹¹⁰ HD fann ingen direkt tillämplig lag på frågan utan föll tillbaka på den allmänna reklamationsplikten. Domstolen lyfter fram avtalsparternas rätt att nå en relativt snar avveckling av avtalsförhållandet som ett av reklamationspliktens bakomliggande intressen. Denna skyldighet gäller också för privatpersoner. HD tar dessutom fasta på konsumenträttens två månader. Domstolen utesluter inte att skälig tid i något fall kan överstiga de två månaderna men ger inte den drabbade parten rätt att som i de aktuella fallet avvakta drygt två år och tre månader.

Bärlund är skeptisk till att Status quo-principen ska ges för stor betydelse i bedömningen av reklamationsfristen. Han menar att principen främst beskriver rättsverkningarna av en utebliven reklamation och ska därför inte användas vid tolkning av reklamationsfrister. Möjligtvis kan principen användas för klargöra att reklamation bör ske innan passivitetsbindning inträder men inte mycket mer.¹¹¹

---

¹⁰⁹ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 261/2004.

¹¹⁰ Se NJA 2018 s. 127 p. 34 HD:s domskäl.

¹¹¹ Bärlund (2002) s. 477.

4.3.2 Undvika spekulatation

Avtal gällande köp av varor vars pris varierar förhållandevis snabbt har genomgående ansetts kräva en snabb reklamation för att undvika att den drabbade parten spekulerar på motpartens bekostnad. Den tänkta situationen är den att drabbade avvaktar med att framställa sin hävning till dess att varan har sjunkit i pris och på sätt gör en obefogad vinst på säljarens bekostnad.¹¹² Christina Ramberg menar att spekulationsargumentet är ett tungt vägande argumentet för att avgöra om en hävningsreklamation har framförts inom skälig tid.¹¹³

4.3.3 Möjlighet till åtgärd

Den avtalsbrytande partens möjlighet till åtgärd är ett annat skäl som talar för en kort frist. I NJA 2018 s. 127 lyfter HD fram partens rätt till att vidta skadebegränsande åtgärder eller säkra bevisning inför en kommande process. Samma tema plockas upp i NJA 2007 s. 35. Betydelsen av bevissäkringsargumentet har i den juridiska litteraturen tonats ned och det är osäkert i vilken mån den avtalsbytande partens bevissäkringsmöjligheter begränsas av en utebliven reklamation.¹¹⁴

En lång reklamationsfrist skulle kunna innebära att den drabbade parten förlorar möjligheten att ta saken vidare med sitt försäkringsbolag.¹¹⁵ Ett avtalsbrott kan göras gällande inte bara mot försäkringsbolag utan regressvis mot tidigare led är ytterligare ett argument som talar för en kort frist.¹¹⁶

En part som blir varse om ett avtalsbrott bör ha möjlighet att vidta skadebegränsande åtgärder. En tidig reklamation gör att den avtalsbrytande ges möjlighet att avhjälpa eller begränsa felet. Dröjer den drabbade med reklamationen kommer troligtvis kostnaden för avhjälpandet att öka.¹¹⁷ Exempelvis skulle en säljare av ett hus med hjälp av en snabb reklamation kunna avhjälpa eventuella fel i huset som ett läckande tak. Meddelandet och åtgärderna skulle då kunna förhindra fuktskador i resten av byggnaden.¹¹⁸

Skyldigheten att informera motparten om felet så att det kan åtgärdas lyfts fram i NJA 2012 s. 1021. Rättsfallet rör ett köp av en fastighet som belastades av en väg som löpte över den. Vägen fanns inte med i lantmäteriets förteckning över servitut som belastade fastigheten men framgick av ett köpebrev från 1893. I köpeavtalet för fastigheten fanns en garantiklausul i vilken säljaren garanterade att fastigheten inte belastades av något servitut. Den omstridda vägen kunde dock iaktas på fastigheten och att den användes blev

---

¹¹² Håstad (2015) s. 25; Bärlund (2002) s. 482 f.; Hultmark (1996) s. 33, 65; Taxell (1972) s. 468.

¹¹³ Hultmark (1996) s. 65.

¹¹⁴ Bärlund (2002) s. 489 ff.; Hultmark (1996) s. 33.

¹¹⁵ Kleineman (2010) s. 349.

¹¹⁶ Ramberg & Herre (2019 II) s. 165; Hultmark (1996) s. 28.

¹¹⁷ Ramberg & Herre (2019 II) s. 161.

¹¹⁸ Marszalek (2013) s. 894; Bennestad Anderssen (2010) s. 331.

köparen varse om då de en dag hade förhindrat grannarnas möjlighet att köra på vägen. Grannarna blev upprörda och väckte talan om rätt till servitutet och vann i både tingsrätt och hovrätt. Först då hovrättsdomen vunnit laga kraft reklamerade köparen till säljaren.

HD ansåg att köparen inte hade rätt att avvakta utgången av rättsprocessen utan skulle redan då det framstod som sannolikt att fastigheten belastades av servitutet ha reklamerat. Domstolen skriver att vid rättsliga fel har säljaren ett intresse av att bli informerad så snart som möjligt troligtvis redan när det framställs krav från tredje man. Säljaren har då möjlighet att överta belastningen eller förhandla med tredje man. Säljarens rätt måste vägas mot köparens rätt att överblicka situationen och betydelsen av felet så att denna inte framställer obefogade krav mot säljaren. I det aktuella fallet ansåg HD att det för köparen var sannolikt att fastigheten belastades av ett servitut då Lantmäteriet utredde saken och kom med ett utlåtande ett par månader efter köpet.

Christina Ramberg menar att en kort reklamationsfrist dessutom skulle kunna leda till att den avtalsbrytande kan upptäcka eventuella fel i sin egen produktion och åtgärda dessa. Tanken är att genom reklamationen upplyses den avtalsbrytande om bristerna i sin produktion. Det är dock osäkert om detta intresse bör tillmätas särskilt stor vikt, om någon alls. Ansvar för en fungerande produktion ligger på producenten, inte på dess kunder. Brister inom den avtalsbrytandes kontrollsfär är knappast den drabbades ansvar.¹¹⁹

4.4 Skäl för en lång frist

4.4.1 Rätten att få en överblick av situationen

HD valde i det ovan nämnda NJA 2012 s. 1021 att inte ge den drabbade parten rätt att avvakta en lagakraftvunnen dom men gjorde i NJA 2008 s. 243 den motsatta bedömningen. Domen rör en hyresvärd som sade upp en hyresgäst på grund av en misshandel hyresgästen utförde i hyresfastighetens tvättstuga och senare dömdes för i både tings- och hovrätt. Hyresvärden avvaktade processens utgång innan hen sa upp hyresgästen. Ett agerande som accepterades av samtliga instanser. Stefan Lindskog gjorde ett tillägg där han diskuterade den allmänna reklamationsplikten med hänvisning till NJA 2007 s. 909 och lyfte fram skyldigheten att även i hyresförhållande klargöra eventuella anspråk som en part har på motparten. Han menade att hyresvärden möjligtvis kan ha tappat sin rätt att säga upp avtalet då hen inte informerade hyresgästen redan vid domstolsprocessen inledning om att uppsägning skulle kunna vara en följd av en fällande dom.

Den drabbade partens rätt till överblick framgår av NJA 1992 s. 728. Rättsfallet rör ett leasingförhållande i vilket leasingtagaren inte kunde uppfylla sin del av avtalet utan sålde istället, i september 1984, den lastbil han hyrde. Det tillhörande släpet lämnades tillbaka till leasinggivaren som lyckades hyra ut

---

¹¹⁹ Hultmark (1996) s. 28 f.

det till en tredje part i december 1984. Leasingavtalet hävdades aldrig men det var klart för båda parter att avtalet inte skulle fullgöras. Leasinggivaren framställde i januari 1985, nästan fem månader efter att lastbilen såldes, ett skadeståndsanskrav på grund av avtalsbrottet. Leasingtagaren menade att kravet framställdes för sent. HD höll inte med och konstaterade att det finns möjlighet för en part, som vill göra ett skadeståndsanspråk gällande, att vänta med att göra sin ståndpunkt gällandes till det ekonomiska resultatet av avtalsparternas mellanhavanden närmare går att överblicka. I det aktuella fallet ansåg HD att det för leasinggivaren var klart vilka kostnader som leasinggivarens agerande hade orsakat först då släpet kunde hyras ut till en tredje part. När leasinggivaren väl hade fått situationen klar för sig framställdes kravet förhållandevis omgående.

I NJA 2007 s. 909 framförde HD att rätten att avvakta det ekonomiska utfallet av parternas mellanhavande inte utan vidare är tillämplig om en part har mött en hävningsförklaring med en neutral reklamation. Den neutrala reklamationen är en förvarning för den avtalsbrytande parten att ett skadeståndsanspråk kan komma att följa. Då motparten är medveten om att anspråket kan komma finns ingen anledning att utöver reklamationen kräva fler meddelande för att rätten till skadestånd ska bevaras. En omgående neutral reklamation ger den drabbade parten rätt att avvakta förhållandevis länge med att framställa sitt slutliga anspråk. Den neutrala reklamationen gav den drabbade parten, i det aktuella fallet, rätt att vänta cirka sex månader innan meddelandet, om att de slutligen ville reda ut skadeståndsfrågan, framställdes. På vilket sätt HD begränsade principen om rätten att avvakta parternas mellanhavanden är något oklart. Herre menar att förhållandet mellan NJA 1992 s. 728 och NJA 2007 s. 909 ska förstås så att om den drabbade parten möter hävningen med en tydlig reklamation försvinner skyldigheten att framföra anspråket inom en viss tid. Den neutrala reklamationen ger alltså parten en betydande tid att avgöra vilken skada parten har lidit på grund av avtalsbrottet.¹²⁰

Möjligheten att med hjälp av en tredje part få överblick över situationen innan reklamationskyldigheten fullgörs framgår av NJA 2005 s. 142. Rättsfallet rör ett leasingavtal som tecknades mellan ett åkeri och ett finansbolag. Leasingavgiften var rörlig och ändrades efter ränteläget på marknaden. Det var först en tid efter att avtalsförhållandet hade upphört som åkeriet blev varse om att leasinggivaren kan ha agerat felaktigt och inte justerat ner avgiften då ränteläget påkallade en sådan förändring. Åkeriet anlät då en tredje part för att räkna på den ändrade avgiften. Beräkningen visade att åkeriet hade betalat för mycket. Åkeriet krävde sedan det bolag som köpt deras fordran på det överskjutande beloppet. Bolaget invände att åkeriet hade reklamerat för sent då de reklamerade nästan tio månader efter att parterna hade avslutat sina mellanhavanden. Bolaget menade dessutom att åkeriet borde ha reklamerat inom en till två månader från varje enskild faktura.

---

¹²⁰ Herre (2008) s. 905 f.

HD höll inte med. Domstolen konstaterade inledningsvis att parternas avtal inte innehöll någon reklameringsfrist och att det inte heller fanns någon direkt tillämplig lag. Domstolen valde därför att tillämpa den allmänna reklameringsplikten och uttalade att den som vill göra anspråk gällande måste göra det utan oskäligt uppehåll efter det parten märkt eller borde ha märkt bristen. För åkeriet var det närmast omöjligt att upptäcka bristen på egen hand. Kravet på återbetalning framfördes så snart åkeriet med hjälp av det anlidade finansbolaget kunnat konstatera felet och dess omfattning.

Liknande resonemang kan spåras i en dom rörande vårdslöst utförd revision.¹²¹ Rättsfallet rör ett utomobligatoriskt skadestånd men såväl tingsrätten som hovrätten ansåg att den allmänna reklameringsplikten omfattade också den aktuella situationen. Domstolarna gav den skadelidande parten rätt att avvakta en rapport rörande den eventuellt vårdslösa revisorn innan de framförde sitt skadeståndskrav. Kravet hade enligt tingsrätten framförts väl inom ramen för vad som kan anses vara en godtagbar reklameringsfrist då den skadelidande reklamerade i nära anslutning till att de mottagit rapporten.¹²² Tingsrättens syn på reklameringsfristen delades av hovrätten som fastställde tingsrättens domslut.¹²³

Ytterligare exempel på att reklamation ska ske när den skadelidande väl har fått en överblick över skadan kan hämtas från NJA 1971 s. 51. Rättsfallet rör en bil som enligt säljaren var i bra skick men som sedan visade sig vara rostangripen. Enligt HD var köparen skyldig att reklamera då han väl fått en förståelse för hur omfattande skadan var.

4.4.2 Rätten att undersöka bristen

Den drabbade parten har rätt att utföra en egen undersökning för att konstatera felet eller avtalsbrottets omfattning. Exempel på detta är NJA 2016 s. 237¹²⁴ och det ovan nämnda NJA 1994 s. 532. Att den drabbade parten i sin undersökning bör prioritera egenskaper som är väsentliga för avtalet framgår av NJA 1993 s. 436. Målet rör köp av ett konkursbo efter ett bolag som byggde och sålde småhus. Konkursboet hade i ingressen till parternas avtal angett att 161 av 550 hus hade avropats för leverans. När köpet väl hade genomförts visade det sig att den korrekta siffran för avropade hus var 62. Köparen reklamerade mot det felaktiga orderläget fem månader efter köpet. En reklamation som HD ansåg ha lämnats för sent. Enligt domstolen borde köparen, med tanke på betydelsen orderläget hade för köpet, betydligt tidigare ha märkt och påtalat bristen.

Det är inte bara felet betydelse som påverkar tiden den drabbade parten har på sig att undersöka felet. Avtalsobjektets natur är ytterligare en faktor att

---

¹²¹ Svea Hovrätt T-7073-16 dom meddelad 2018-09-28.

¹²² Se Stockholms tingsrätt T 1340-13 dom meddelad 2016-07-08 s. 233 ff.

¹²³ Svea Hovrätt T-7073-16 dom meddelad 2018-09-28.

¹²⁴ Se Södertörns tingsrätts domskäl under rubriken ”Har Sveamalm reklamerat inom skälig tid. Tingsrättens bedömning av reklamation bekräftades av såväl hovrätten som HD.

beakta. Är den avtalade tjänsten eller varan komplex förlängs fristen.¹²⁵ Komplexa tjänster kan behöva kontrolleras av en extern part. Fredric Korling behandlar i en artikel från 2012 reklamationsplikten och dess innehåll vid finansiell rådgivning. Han menar att även om hans artikel främst behandlar privatpersoners eller andra icke professionella aktörer kan argumenten ha bäring också på kommersiella relationer.¹²⁶ Finansiell rådgivning är en komplex tjänst och konsumenten bör därför ges betydande utrymme att undersöka om skadan beror på variationer i investeringens värde eller på rådgivarens handlande. Konsumenten bör dessutom ges möjlighet att anlita en extern part för att kunna bedöma situationen korrekt.¹²⁷ Den externa parten bör i sin tur inte bara ges tillräcklig tid att utvärdera den utförda tjänsten utan också för att kunna ta ställning till hur konsumenten bör agera i förhållandet till sin avtalspart.¹²⁸ Korling menar att med tanke på tjänstens komplexitet och konsumentens varierande kunskap bör reklamationsfristen vara minst lika lång som vid privatpersoners köp av fast egendom.¹²⁹

Även om den drabbade har rätt undersöka felet innan reklamationsskyldigheten fullgörs kan hen inte avvakta för länge när felet väl har upptäckts. Ett klagörande exempel på detta är RH 2006:77. Rättsfallet behandlar en reklamation på grund av en fuktskada. Paret som upptäckte skadan i sitt hus anlidade vid köpet av huset ett byggkonsultbolag för att besiktiga det. Paret stämde bolaget ungefär två och ett halvt år efter besiktningen och menade att besiktningsmannen hade varit oaktsam då han genomförde besiktningen. Bolaget invände att paret hade reklamerat för sent. Paret upptäckte fuktskadorna under sommaren 2001 och anlidade vid upptäckten en tredje part för att undersöka skadornas omfattning. Den tredje parten utförde sin undersökning i september och paret fick utlåtandet rörande skadorna i december samma år. När paret väl fått resultatet anlidade de en advokat. I samråd med advokaten bestämde paret att de skulle utföra ytterligare en undersökning. Den 4 mars 2002 vände sig paret till bolaget som vid köpet hade besiktigt huset. När frågan prövades av tingsrätten kom domstolen fram till att även om paret haft rätt att undersöka saken så borde de ha lämnat en neutral reklamation då de blev medvetna om felet. Att avvakta sex månader innan motparten meddelas kan inte anses vara att reklamera inom skäligen tid. Hovrätten höll med tingsrätten och såg inga skäl till att göra en annan bedömning än den som tingsrätten hade gjort.

---

¹²⁵ Andersson (2019) s. 382.

¹²⁶ Korling (2012) s. 649 fotnot 2.

¹²⁷ Korling (2012) s. 657.

¹²⁸ Korling (2012) s. 659.

¹²⁹ Korling (2012) s. 657.

4.4.3 Rätten att fastställa anspråkets mottagare

Mot vem anspråken ska riktas kan i vissa fall vara en fråga som behöver undersökas innan reklamationen lämnas. Två rättsfall som talar för att den skadelidande ska ges ett visst utrymme att värdera vilket anspråk och mot vem som anspråket bör riktas är NJA 2008 s. 1158 och Hovrätten över Skåne och Blekinges dom i mål nr T 907-18. Värt att notera är att de skadelidande i båda fallen är privatpersoner.

Det sistnämnda målet rörde köp av en lägenhet som inte kunde nyttjas på det sätt som mäklaren beskrivit. När köparen väl blev varse om att han inte fick använda hela lägenheten som bostad kontaktade han mäklaren som hänvisade honom vidare till bostadsrättsföreningen. Efter att ha nått vägs ände med föreningen vände han sig mot mäklarfirman med ett krav på ersättning på grund av bristen. Kravet framställdes cirka sju månader efter att köparen blivit varse om bristen. Tingsrätten kom fram till att reklamationen var för sen även om mäklaren hade hänvisat köparen att först ta upp frågan med föreningen. Tingsrätten skriver att mäklarens anvisning om att köparen borde vända sig mot föreningen talar för att fristen ska förlängas men kanske inte i den mån att reklamationen ska anses ha lämnats i skälig tid.¹³⁰ Tingsrättens dom bekräftades sedan av hovrätten.¹³¹

4.4.4 Den avtalsbrytandes kunskap om det inträffade eller anticiperade avtalsbrottet

Den avtalsbrytande partens kunskap om avtalsbrottet är en faktor som påverkar fristens längd. Kunskapen om avtalsbrottet gör att parten kan förvänta sig ett krav på avtalsbrottet och förlänger fristen.¹³² Christina Ramberg menar att rättsföljden av en för sen reklamation slår onödigt hårt mot den drabbade om den avtalsbrytande är medveten om sitt avtalsbrott.¹³³ Den avtalsbrytande partens kunskap skulle kunna leda till en spekulering på den drabbade partens bekostnad. Spekulationsargumentet så som det har lyfts fram i litteraturen, med en köpare som genom hävning av avtalet spekulerar på säljarens bekostnad, är ett illojalt agerande vilket skulle förhindras av en kort frist. På samma sätt öppnar en kort frist upp för spekulering på det andra hållet, säljarens spekulering på köparens bekostnad. Är det tydligt för säljaren att den sålda varan inte kommer kunna användas för det avsedda ändamålet är en kort reklamationsfrist svår att motivera och kan missbrukas av säljaren för att få köpet att bestå. Ett sådant agerande bör påverka reklamationsfristen. Det kan kanske till och med vara så att sådant svikligt agerande tar bort fristens slutpunkt.¹³⁴ Bedömningen av huruvida fristen ska sträckas ut och hur lång den ska bli får

---

¹³⁰ Helsingborgs tingsrätt T 2541-17 dom 2018-02-23.

¹³¹ Hovrätten över Skåne och Blekinge T 907-18 dom 2018-12-21.

¹³² Ramberg (2010 I) s. 151.

¹³³ Hultmark (1996) s. 162.

¹³⁴ Hallstein (2018) s. 367; Herre (2008) s. 903 f.; Prop. 2010/11:15 s. 64; Prop. 2008/09:88 s. 164.

göras från fall till fall utifrån den avtalsbrytande partens agerande och de konsekvenser som drabbar motparten.¹³⁵

Av NJA 2017 s. 1195 Skogssällskapet framgår att reklamationsplikten inte upphör men väl förlängs vid svikligt agerande. Rättsfallet behandlar reklamationskyldigheten då säljaren har agerat illojalt. Bakgrunden till avgörandet var ett köp av ett parti skog avsett för skogsnäring. Köparens syfte med köpet hindrades av ett utökat avverkningsförbud. Ett förbud som säljaren visste om men underlät att informera köparen om. HD skriver att även om säljarens illojala beteende leder till en längre frist tar det inte bort skyldigheten att reklamera.

4.4.5 Pacta sunt servanda

Pacta sunt servanda är en av avtalsrättens grundläggande principer. Principens ställning och betydelse talar för att avtalets handlingsnormer bör tillämpas så långt som möjligt även i ändrade avtalsförhållanden. Avtalets betydelse består även om ett avtalsbrott har inträffat.¹³⁶ Den uteblivna reklamationens rättsverkan, förlust av möjligheten att åberopa avtalsbrottet, är ett avsteg från principen om att avtal ska hållas. Avsteget består i den bundenhet som uppstår då parten förhåller sig passiv. Parten antas då genom sin passivitet ha accepterat ändringen och blir därmed bunden till det ändrade avtalsinnehållet. När parten väl är bunden blir det svårt att påtala missnöjet med ändringen och göra eventuella påföljder gällande. Pacta sunt servanda talar för att sådan bindning inte bör inträda innan parten haft möjlighet att agera. Den drabbade bör därför ha en viss tid på sig att kunna åberopa det avtal parterna gemensamt har träffat utan att genom sin passivitet bli bunden av motpartens agerande. Vid en bedömning av skälig tid talar pacta sunt servanda för en lång frist.¹³⁷ Rätten att kunna göra sin rätt gällande bör inte nekas den drabbade parten på ett överraskande sätt.¹³⁸

4.4.6 Den drabbades förlitan på att kunna göra anspråket gällande

Bärlund framför i sin avhandling ekonomin som ett skäl för att låta reklamationsfristen vara förhållandevis lång. Han menar att konsumentens visshet om att felet kan göras gällande leder till en ökad konsumtion och stimulerar ekonomin. Korta frister leder i sin tur till att konsumenterna blir mer försiktiga och grundliga i sina köp och därför kan komma att konsumera mindre.¹³⁹

Håstad framför liknande resonemang i en artikel från 2015. Han menar att långa frister skulle kunna leda till ett mer tillåtande företagsklimat vilket i sin tur skulle kunna leda till att fler väljer att starta bolag. Den avtalsbrytande

---

¹³⁵ Taxel (1972) s. 473.

¹³⁶ Taxell (1993) s. 43.

¹³⁷ Bärlund (2002) s. 498.

¹³⁸ Lindskog (2011) s. 53, 61; Ramberg (2010 I) s. 144.

¹³⁹ Bärlund (2002) s. 477 f.

partens intresse av att bli informerad om avtalsbrottet måste vägas mot den drabbades intresse av att faktiskt kunna göra ett anspråk gällande. Håstad menar att om avtalet rör en vara vars pris inte varierar finns det egentligen få skäl för att inte godkänna en förhållandevis lång frist.¹⁴⁰

4.4.7 Hinder

Christina Ramberg menar att det finns en viss möjlighet att ta hänsyn till hinder som försvårar att meddelandet lämnas till motparten. Allmänna hinder som strejk och andra hinder utanför köparens kontroll skulle kunna åberopas och förlänga fristen. I vilken utsträckning man bör ta hänsyn till mer individuella hinder är osäkert. Är en avtalspart ovan vid avtalstypen skulle ovanan kunna leda till en mer generös bedömning för parten och en rätt att åberopa hinder.¹⁴¹ Att privatpersoner har rätt att åberopa hinder av personliga art är klart. Huruvida samma rätt kan utsträckas till näringsidkare är mer oklart.¹⁴²

4.5 Två månader som en skandinaviskt skälig tid

Peter Hallstein framför i sin översikt över den norska obligationsrätten att två månader skulle kunna vara en rimlig utgångspunkt för bedömningen av skälig tid. Han menar att två månader är en rimlig avvägning av parternas intressen. Han pekar dessutom på att två månader som reklamationsfrist återfinns på flera områden i den norska lagstiftningen. Han lyfter också fram praxis där kommersiella relationer har prövats och reklamation som skett inom två månader har accepterats. Fristen är inte absolut utan får justeras utifrån den enskilda situationen. Ett utnyttjande av fristen så att den drabbade avvaktar två månader med att reklamera borde inte accepteras utan reklamationen bör lämnas när parten har kännedom om felet.¹⁴³

Olli Norros menar att man i den finska rätten skulle kunna finna argument för en allmän reklamationsfrist på sju veckor. Norros argumenterar utifrån ett avgörande från den finska högsta domstolen rörande ett leasat telefonsystem. Av avgörandet framgår inte exakt när leasingtagaren fick kännedom om felet men att det uppenbarades i samband med ett sakkunnigutlåtande som lämnades till leasingtagaren i februari 2010. Först den 18 mars reklamerade leasingtagaren till sin motpart. Norros utgår från att rapporten lämnades i början av februari och kommer då fram till att reklamationen lämnas sju veckor efter felet uppenbarat sig. Han menar att mycket längre än så kan inte en näringsidkare dröja med sin reklamation.¹⁴⁴ Norros är dock skeptisk till att ge den allmänna reklamationsplikten för omfattande tillämpning med tanke på den förhållandevis stränga rättsföljden.¹⁴⁵

---

¹⁴⁰ Håstad (2015) s. 30 ff.

¹⁴¹ Hultmark (1996) s. 62 f.

¹⁴² Bärlund (2002) s. 499 ff.

¹⁴³ Hallstein (2018) s. 366 f.

¹⁴⁴ Norros (2018) s. 653.

¹⁴⁵ Norros (2018) s. 650.

Stöd för en två-månaders frist går också att finna i en artikel av Bärlund från 2003. Bärlund menar att den finska rätten oftast är ganska sträng och kräver att reklamationen lämnas inom ett par veckor. Den finska rätten speglas i artikeln mot norsk och svensk rätt. Slutsatsen Bärlund når av speglingen är att en reklamation för köp av företag som lämnas inom två till fyra månader skulle kunna anses ha lämnats inom skälig tid.¹⁴⁶

---

¹⁴⁶ Bärlund (2003) s. 335 ff.

5 Standardavtalens reklamlationsfrister

5.1 Inledning

I detta kapitel undersöks utvalda standardavtal för att klargöra vad de kommersiella aktörerna anser vara skälig tid.

Standardavtal är avtal som ingås helt eller delvis enligt i förväg formulerade standardvillkor avsedda att tillämpas på likartat sätt i ett större antal konkreta avtalssituationer. Avtalen nyttjas allt oftare och spelar idag en stor roll på flera områden.¹⁴⁷ Avtalslagen var vid tiden för dess framtagning en bra lagstiftningsprodukt och utgör grunden för den svenska avtalsrätten. Det är dock uppenbart att den inte är skriven med dagens affärsklimat för ögonen. Avtalslagen arbetades fram i en tid som präglades av en större individualism och där massdistribution och storföretag spelade en mindre roll än vad de gör idag.¹⁴⁸ Likt avtalslagen kan de köprättsliga lagarna vara opassande som regelverk för parterna då de utformats för att omfatta många olika typer av köp.¹⁴⁹

Standardavtalen syftar främst till att uppfylla två ändamål; att förenkla avtalslutet och därmed minska kostnader, och att precisera rättsläget. Genom att använda sig av standardavtal förenklas avtalsprocessen eftersom avtalsparterna inte behöver förhandla villkoren för den enskilda affären.¹⁵⁰ Eftersom Sverige och övriga Norden saknar allmän civillag är det förhållandevis ofta som avtalsparternas relation inte regleras av lag.¹⁵¹ I en sådan situation är det upp till avtalsparterna att själva förhandla fram vad som ska gälla mellan dem. Utan ett tydligt avtal är parterna vid avtalsbrott utelämnade till en tämligen oviss situation. Genom att använda sig av standardavtal preciserar parterna rättsläget för deras relation vilket förenklar lösningen av eventuella problem som kan tänkas uppstå.¹⁵²

---

¹⁴⁷ Bernitz (2018) s. 17 ff.

¹⁴⁸ Bernitz (2018) s. 15; Ramberg & Ramberg (2019) s. 31 f.

¹⁴⁹ Ramberg & Herre (2019 II) s. 51.

¹⁵⁰ Bernitz (2018) s. 23 f; Ramberg & Herre (2019 II) s. 51.

¹⁵¹ Samuelsson (2020) s. 17.

¹⁵² Bernitz (2018) s. 23 f; Ramberg & Herre (2019) s. 51.

5.2 NL 17

NL-avtalen är framtagna av Teknikföretagen¹⁵³ och har sin grund i FN:s ekonomiska kommission för Europa vanligtvis betecknad ECE 188. ECE 188 var förlaga till NL 57, det standardavtal den nordiska verkstadsindustrins branschorganisationer tog fram för den nordiska marknaden. NL avtalen syftar till att reglera köp av produktionsutrustning men tillämpas också på andra områden. NL 57 var i princip en översättning av ECE 188. Avtalen har sedan reviderats löpande för att anpassas till handelsbruk och internationella avtal.¹⁵⁴ Den senast reviderade upplagan är NL 17.¹⁵⁵

Enligt NL 17 ska köparen skriftligen reklamera fel utan oskäligt uppehåll efter att felet har visat sig. Reklamationen ska innehålla en beskrivning av hur felet yttrar sig. Reklamerar köparen inte skriftligen inom ett år och två veckor från leverans av varan förlorar köparen rätten att göra anspråk gällande på grund av felet. Finns det anledning att anta att felet kan medföra risk för skada ska reklamation ske genast.¹⁵⁶

Enligt kommentar till NL 01 så måste reklimationsfristen bedömas utifrån de faktiska omständigheterna då dessa påverkar fristens längd. Är det klart vad felet består i och var det är lokaliserat måste köparen handla snabbt. Samma snabba reklamation krävs inte om felet, dess omfattning eller effekt är oklar. I en sådan situation har köparen rätt att undersöka felet innan hen reklamerar. Köparen kan likväl inte tillåta sig att vänta särskilt länge när hen väl är av uppfattningen att fel föreligger.¹⁵⁷ Även om kommentaren rör en tidigare version av avtalet är kommentaren relevant då ordalydelsen i reklimationsbestämmelsen har varit densamma sedan NL 01.¹⁵⁸

5.3 Orgalime

Orgalime-avtalen har tagits fram av teknikindustrins europeiska samarbetsorganisation och reglerar internationella köp av mekaniska, elektriska och elektroniska produkter.¹⁵⁹ Enligt avtalet är köparen skyldig att utan obefogat dröjsmål underrätta leverantören om alla fel som visar sig. Meddelande om felet får under inga omständigheter lämnas senare än ett år och två veckor efter leverans varan eller avhjälpande av ett fel har skett. Meddelandet ska innehålla en beskrivning av felet. Utebliven reklamation leder till att köparen

---

¹⁵³ Teknikföretagen är en av Sveriges största arbetsgivarorganisationer. Bland medlemmarna finns globala företag som Ericsson, Scania, ABB och Volvo. Se <https://www.teknikforetagen.se/om-oss/var-verksamhet/> (besökt 2020-05-25).

¹⁵⁴ Bergström m.fl. (2003) s. 9 ff.

¹⁵⁵ <https://www.teknikforetagen.se/affarsjuridik/avtalen-nl-17-nlm-19-och-nls-19/> (besökt 2020-04-08).

¹⁵⁶ NL 17 p. 28.

¹⁵⁷ Bergström m.fl. (2003) s. 110 f.

¹⁵⁸ Jfr. NL 01; NL 09 och NL 17.

¹⁵⁹ https://www.teknikforetagen.se/globalassets/affarsjuridik/nl-09-nlm-10-nls-10-och-nls-10-e/pdf/info_levbest_nl09.pdf (besökt 2020-04-08).

förlorar rätten att få felet avhjälpt. Kan felet tänkas medföra skada krävs att köparen genast informerar leverantören om felet.¹⁶⁰

5.4 ICC Model International Sale Contract

Den internationella handelskammaren ICC arbetar för att underlätta internationell affärsverksamhet, bland annat genom att utveckla praktiskt fungerade avtalsmallar som företag kan använda i sina affärer.¹⁶¹ En sådan avtalsmall som inte är avsedd för en särskild bransch utan kan användas brett är ICC Model International Sale Contract.¹⁶² Enligt ICC MISC är en köpare skyldig att så snart som möjligt undersöka varan och inom skälig tid, från det att köparen har upptäckt eller borde ha upptäckt felet, skriftligen meddela säljaren att varan är felaktig och var i felet består. Köparen är skyldig att specificera hur varan är felaktig. Utebliven reklamation leder till att köparen förlorar rätten till att få felet avhjälpt.¹⁶³ I tidigare upplagor av avtalet var reklimationsfristen bestämd till femton dagar från att köparen upptäckte eller borde ha upptäckt felet.¹⁶⁴

5.5 SEAL 2012

Svensk elektronik¹⁶⁵ har utvecklat ett antal standardavtal för elektronik branschen. SEAL 2012 är ett av dem.¹⁶⁶ SEAL 2012 slår fast att köparen är skyldig att undersöka varan så snart som möjligt. Upptäckts fel som kan medföra risk för skada ska köparen i skrift genast reklamera. Medför felet inte en sådan risk har köparen 15 dagar på sig, från dess att hen upptäckte eller bort upptäcka felet, att skriftligen reklamera. För att säljaren ska ansvara för felen måste reklamationen lämnas inom ett år från den avtalade leveransdagen eller den dag då säljaren har fullgjort vad som ankommer hen enligt avtalet. Avtalet föreskriver inte vilken rättsföljd en utebliven reklamation har. Klart är att säljaren inte ansvarar för fel som inte har reklamerats eller reklamerats för sent.¹⁶⁷ Den närmare innebörden av vad det innebär att säljaren inte ansvarar för felen är oklart. Innebär det likt Orgalime och ICC MISC att säljaren inte avhjälper felen eller likt NL 17 att köparen förlorar rätten att göra anspråk gällande på grund av felet? SEAL innehåller en preskriptionsfrist på två år från varans avlämnande för anspråk mot säljaren.¹⁶⁸ Med tanke på preskriptionsbestämmelsen skulle det vara rimligt att utgå från att köparen förlorar rätten

---

¹⁶⁰ Orgalime S 2012 p. 29.

¹⁶¹ <https://www.icc.se/om-icc> (besökt 2020-04-08).

¹⁶² Nedan ICC MISC.

¹⁶³ ICC MISC Section B. General Conditions art. 11.1

¹⁶⁴ Se 1997 års upplaga av ICC MISC Section B. General Conditions art. 11.1

¹⁶⁵ Svensk elektronik är Sveriges ledande branschorganisation för tillverkare, utvecklare och leverantörer inom elektronik. Se <https://www.svenskelektronik.se/om-2/> (besökt 2020-04-08).

¹⁶⁶ <https://www.svenskelektronik.se/juridik-kvalite/affarsvillkor/> (besökt 2020-04-08).

¹⁶⁷ SEAL art. 24.

¹⁶⁸ SEAL art. 40.

till avhjälpande men behåller rätten att rikta anspråk mot köparen så länge anspråket riktas inom två år från avlämnandet.¹⁶⁹

5.6 AB 04 och AB-U 07

5.6.1 AB 04

Som en följd av bland annat saknad lagstiftning på området är det vanligt att parterna inom byggnads-, anläggnings och installationsbranscherna använder sig av standardavtal. Det centrala standardavtalet på området är AB 04. Avtalet är framtaget av Föreningen Byggnads- och installationskontraktörerna efter förhandlingar mellan företrädare för olika branschknutna intresseorganisationer och större beställare.¹⁷⁰

AB 04 innehåller inte en allmän reklambestämmelse utan skyldigheten att underrätta motparten vid olika situationer återkommer genom avtalet. Bland annat stadgar 4 kap 4 § en skyldighet att, för den som inser eller bort inse att ett förhållande kommer medföra en rubbning eller försening av tidsplanen, underrätta motparten. Underlåter parten att underrätta motparten får den drabbade inte åberopa förhållandet såvida inte motparten också insett eller bort inse att förhållandet skulle påverka tidsplanen. Enligt Per Samuelsson kan en utebliven reklamation tas till intäkt för att parten som upptäckt förhållandet inte anser sig ha några krav på vite eller att parten frånfallit sina krav. Ett sådant ställningstagande kan dock inte göras för snabbt. Den som vill göra en påföljd gällande bör ges tid till att överväga vilka, om några, krav som ska framställas. Det är viktigt att få klarhet i om det finns grund för att göra en förseningspåföljd gällande samt vilka andra konsekvenser ett sådant anspråk skulle ge upphov till.¹⁷¹

Skyldigheten att skriftligen och utan dröjsmål underrätta motparten gäller också för beställaren då denna upptäcker fel i entreprenaden efter att den avlämnats eller tagits i bruk.¹⁷² Utan dröjsmål är också den frist som används då part vill göra gällande så kallade ÄTA-arbeten¹⁷³

Med tanke på den allmänna reklambestämmelsens rättsverkan är det av intresse att notera att det i AB 04 återkommande används en preskriptionsfrist på tre månader. För att ha rätt till vite ska ett anspråk skriftligen framställas till motparten inom tre månader från entreprenadens godkännande.¹⁷⁴ Tre månader används också som frist för eventuellt skadestånd någon av parterna anser sig ha rätt till. De tre månaderna löper antingen från entreprenadtidens utgång, från garantitidens utgång eller om skada uppenbarar sig efter garantitiden från

---

¹⁶⁹ Jfr. SEAL art. 24 och art. 40.

¹⁷⁰ Samuelsson (2020) s. 18.

¹⁷¹ Samuelsson (2020) s. 294.

¹⁷² AB 04 5 kap. 15 §.

¹⁷³ ÄTA-arbete är en förkortning för Ändrings- tilläggs och avgående arbete som står i omedelbart samband med kontraktarbetena och som inte är av väsentligt annan natur än dessa.

¹⁷⁴ AB 04 5 kap. 3 §.

att skadan framträtt.¹⁷⁵ De tre månaderna återkommer också i regleringen av ersättning en part gör anspråk på då avtalet har hävts. Anspråk på grund av hävningen måste framställas inom tre månader efter det att de arbeten som återstod vid hävningen har slutförts alternativt inom tre månader från dess att skadan har blivit känd.¹⁷⁶

5.6.2 AB-U 07

De stora standardavtalen AB 04 och ABT 06 är främst tänkta att användas på det första avtalsledet alltså mellan byggherren som beställer arbetet och den eller de entreprenörer som byggherren väljer att ingå avtal med. Entreprenören väljer ofta att anlita underentreprenörer för att utföra delar av arbetet. För att säkerställa att entreprenören inte hamnar i en ofördelaktig situation används ofta underentreprenadsavtal så som AB-U 07. UE-avtalen innehåller ofta kortare frister för att entreprenören ska hinna rikta kraven från underentreprenören vidare mot byggherren.¹⁷⁷ Exempel på en sådan konstruktion hittas i AB-U 07 p. 17 gällande överbesiktning. Bestämmelsen slår fast att överbesiktning ska påkallas skriftligen inom två veckor av underentreprenören och inom fyra veckor av entreprenören. Dessa frister får jämföras med de tre veckor som parterna enligt AB 04 har på sig att påkalla överbesiktning. Vid en sådan jämförelse är det värt att notera att entreprenören har en vecka på sig att agera efter att antingen underentreprenören eller byggherren har påkallat överbesiktning.¹⁷⁸

5.7 ABT 06 och ABT-U 07

5.7.1 ABT 06

ABT 06 är avsett att användas på totalentreprenader. Formen totalentreprenad innebär att entreprenören i förhållande till beställaren svarar för projektering och utförande. Vid totalentreprenad beskriver beställaren genom funktionskrav i förfrågningsunderlaget objektets användbarhet eller egenskaper.¹⁷⁹

ABT 06 är gällande reklamationsfristerna till stor del en spegling av AB 04. ABT 06 innehåller likt AB 04 den flexibla fristen utan dröjsmål för meddelande som ska lämnas till motparten rörande försening eller fel som uppstår i samband med entreprenaden.¹⁸⁰ Eventuella anspråk på ersättning oavsett om det rör sig om skadestånd eller vite ska framföras inom tre månader.¹⁸¹

---

¹⁷⁵ AB 04 5 kap. 20 §.

¹⁷⁶ AB 04 8 kap. 6-7 §§.

¹⁷⁷ Wimert Lundgren Kunskapsdokument (2019-09-01) Vilket underentreprenörsavtal bör man välja? (http://media1.wla.se/2019/09/WLAs_KD_Vilket_UE-avtal_b%C3%B6r_man_v%C3%A4lja_190901.pdf besökt 2020-04-17).

¹⁷⁸ Jfr. AB 04 7 kap. 6 §; AB-U 07 p. 17.

¹⁷⁹ Förord till ABT 06 s. 3.

¹⁸⁰ Jfr. ABT 06 4 kap. 4 §, 5 kap. 15 § 6 kap. 5 §.

¹⁸¹ ABT 06 5 kap. 3 §, 5 kap. 21 §, 8 kap. 6-7 §§.

5.7.2 ABT-U 07

Precis som AB 04 är ABT 06 avsett att användas på det första ledet och har ett underlydande underentreprenörsavtal i ABT-U 07.¹⁸² Tanken med avtalet är den samma som för AB-U 07 nämligen att se till att entreprenören har tid på sig att agera på grund av eventuellt anspråk.¹⁸³

5.8 ABK 09

ABK 09 är avsett att användas vid konsultuppdrag inom arkitekt- och ingenjörsvksamhet. Bestämmelserna kan användas inom alla teknikområden. ABK 09 har utformats för att till så stor grad som möjligt stämma överens med AB 04 och ABT 06.¹⁸⁴ Spår av detta kan ses bland annat i valet av flexibel frist för de meddelanden som ska lämnas till motparten och i preskriptionsfristen för skadestånd. Enligt ABK 09 ska meddelanden lämnas till motparten utan dröjsmål. Värt att notera är dock att krav på avhjälpande lämnas inom skälig tid. Om ordvalet syftar till att beskriva en skillnad för fristens längd är oklart.¹⁸⁵ Anspråk på skadestånd eller vite ska framföras inom tre månader. Beställaren ska framföra sitt anspråk inom tre månader från att beställaren fått skälig anledning att anta att konsulten är ansvarig för skadan eller senast nio månader efter att beställaren fått kännedom om skadan. Beställaren verkar alltså ges ett visst tidsspänn att fastställa vem som är ansvarig för skadan innan anspråket görs gällande.¹⁸⁶

---

¹⁸² Wimert Lundgren Kunskapsdokument (2019-09-01) Vilket underentreprenörsavtal bör man välja? (http://media1.wla.se/2019/09/WLAs_KD_Vilket_UE-avtal_b%C3%B6r_man_v%C3%A4lja_190901.pdf besökt 2020-04-17).

¹⁸³ Se kap. 5.6.2. AB-U 07.

¹⁸⁴ Förord till ABK 09 s. 3.

¹⁸⁵ Jfr ABK 09 2 kap. 8§, 4 kap. 3 och 5 kap. 5§.

¹⁸⁶ Jfr ABK 09 4 kap. 7§ och 5 kap. 6.

6 Analys och sammanfattande slutsatser

6.1 Inledning

I detta kapitel reflekterar jag över vad som kan anses vara skälig tid och vilka faktorer som påverkar bedömningen och besvarar uppsatsens frågeställningar. Svaret på frågan om vad som är skälig tid nås genom en rimlig balans av nedan redovisade partsintressen och allmänna faktorer.

Den allmänna reklamationsplikten kan spåras förhållandevis långt tillbaka i den svenska rätten. Även innan de lagstadgade fristerna var köparen skyldig att inom skälig tid reklamera fel som hen ville göra gällande. Historiskt sett har reklamationsplikten och den tillhörande reklamationsfristen sin grund i den romerska rättens reklamationsplikt vilken gav parterna rätt till förhållandevis långa reklamationsfrister. Dessa frister som sträckte sig från sex månader upp till ett år från köpet begränsades av principen; rätten är skriven för de vaksamma. Principen föreskrev en passivitetsbindning likt den HD har bekräftat de senaste åren. Den romerskrättsliga modellen med en flexibel frist och en fast preskriptionsfrist har tydliga likheter med hur dagens reklamationsbestämmelser i lag och standardavtal är utformade. Systemet syftar till att balansera parternas intressen. Köparen bör få tid på sig att undersöka säljarens prestation och de båda men kanske främst säljaren bör kunna lämna affären bakom sig och röra sig vidare till nästa affär. Den längre fasta fristen markerar tidpunkten då avtalsparterna helt kan lämna affären bakom sig medan den flexibla fristen, som varierar på grund av en rad olika faktorer, föreskriver en tid inom vilken parterna bör vara särskilt vaksamma på att motparten kan komma att påtala eventuella brister. Den romerskrättsliga modellen såväl som dagens system ger avtalsparterna en rätt att inrätta sig i tron om att motparten är tillfreds med den aktuella situationen så länge denna inte låter meddela motsatsen.

Den romerskrättsliga modellens långa frister förkortades av den germanska rättens. Slitningen mellan den germanska rättens korta frister och de romerskrättsliga långa fristerna kan spåras så sent som i arbetet med 1905 års köplag. Den slutliga lagstiftningen föregicks av flera lagförslag som förkastades av olika anledningar. De förkastade lagförslagen gjorde samma resa som den svenska rätten från långa frister på månader ner till frister på dagar. Till och med de korta fristerna på fjorton dagar ansågs av kritiker till förslagen vara för långa. Oenigheten kring längden och önskan om att fristen skulle kunna anpassa efter den aktuella situationen ledde till att den slutliga lagstiftningen istället innehöll flexibla frister.

Slitningen mellan långa och korta frister har inte upphört utan kan ses också i dagens juridiska diskussion. Längden på fristen avgörs genom en vägning av avtalsparternas grundläggande intressen. Den allmänna reklamationsplikten och bedömningen av skälig tid vilar framför allt på två grundläggande intressen. Den avtalsbrytande partens intresse av att kunna inrätta sig i tron på att motparten är nöjd med avtalsrelationen, eller i vart fall inte har för avsikt att göra anspråk på ersättning på grund av brister i relationen, och den drabbades rätt att undersöka prestationen och överblicka det eventuella avtalsbrottets konsekvenser. Dessa intressen får vägas mot varandra för att klargöra vad som är skälig tid.

Lagstiftaren har återkommande valt att lösa balansakten genom ett system med en neutral reklamation som följs upp med ett preciserat anspråk. KöpL, HagL och KommL är exempel på lagar som bygger på ett sådant system. Den neutrala reklamationen som innehåller ett besked om att parten är missnöjd med prestationen ger den avtalsbrytande parten kunskap om att ett anspråk kan vara förestående samtidigt som meddelandet ger den skadelidande tid och möjlighet att undersöka avtalsbrottet och dess konsekvenser.

Skälig tid måste ges en startpunkt för att ha någon slags relevans. Jag menar att det är rimligt att knyta startpunkten för fristen till parternas kunskap om bristen. För att fristen ska börja löpa bör det i vart fall för den drabbade parten vara sannolikt att avtalsbrott föreligger och att det finns en misstanke om att motparten bär ansvaret för avtalsbrottet. Andra modeller där fristen knyts till en för avtalsrelationen avgörande händelse, till exempel köpets fullbordande eller avtalslutet brister på flera sätt. Lösningarna brister eftersom bristen i prestationen inte alltid uppenbarar sig vid leveransen och avtalsbrottet kan inträffa innan det upptäcks av parterna. Ett faktum som beaktades då reklamationsfristen i 1905 års köplag infördes. Lagstiftaren hade ur förutsebarhetsperspektiv föredragit en fast frist på men valde bort alternativet då en lösning flexibel frist ger en större möjlighet att beakta olika faktorer som bland annat när bristen uppenbarar sig.

6.2 Status quo-principen och reklamationens klagande verkan

Bedömningen av skälig tid bör alltså balansera de båda parternas intressen. Avtalsparterna har ett intresse av att så snabbt som möjligt att kunna lämna relationen bakom sig och inrätta sig i tron på att motparten är tillfreds med situationen. En rätt som i litteraturen har kallats status quo-principen. Enligt status quo-principen är den part som är missnöjd med situationens status skyldig att upplysa motparten om sitt missnöje. Utebliven upplysning leder till att motparten inrättar sig i tron på att alla är nöjda med situationen. Skyldigheten att meddela motparten om eventuellt missnöje har betonats i HD:s senare praxis. I NJA 2017 s. 203 och NJA 2018 s. 127 befäster HD den princip som kan spåras långt tillbaka i den svenska rättshistorien.

Status quo-principen kan spåras så långt tillbaka som till de romerskrättsliga frister det svenska reklamationsinstitutet har sina rötter i. Den romerska rättsens långa frister begränsades av den flexibla skyldigheten att vara aktiv för att inte förlora rättigheter. Principernas samverkan bär tydliga likheter med status quo-principen. Principen kan också ses i 1905 års köplags civila köp. Köparen kunde genom att betala vara ge säljaren rätt att inrätta sig i tron på att anspråk på grund av säljarens dröjsmål inte skulle göras gällande. Betalningen var ett tecken för säljaren att köparen var tillfreds trots dröjsmålet. En liknande rätt föreligger inte idag men att parternas agerande kan leda till att de förlorar rätten till anspråk är en alltfjämt gällande princip.

Förarbetet till 1990 års köplag föreskriver en skyndsamhet som jag menar har sin grund i status quo-principen och köparens skyldighet att ta säljaren ur dess illusion om att hen är nöjd med den presterade varan. Enligt propositionen till lagen bör reklamationen lämnas inom några dagar efter att felet har observerats. Skyndsamheten syftar till att så snabbt som möjligt klargöra för avtalsparterna att de båda inte är nöjda med prestationen. Meddelandet tar motparten ur dess felaktiga förvisning och bringar klarhet i parternas relation. Den klarhetsbringande aspekten har återkommande betonats i den juridiska litteraturen och Axell anser att det är en av de, om inte den mest väsentliga aspekten av reklamationsinstitutet. Klarheten kan nå förhållandevis enkelt genom en neutral reklamation till den avtalsbrytande parten. Det är tillräckligt att den neutrala reklamationen innehåller besked om att den mottagande parten inte är nöjd med prestationen och anledningen till missnöjet. Ett sådant meddelande kräver ingen grundlig undersökning och bör därför kunna lämnas förhållandevis omgående.

Status quo-principen talar för att den neutrala reklamationen bör lämnas förhållandevis omgående. Principen leder till att avtalsparterna kan lämna affärer bakom sig. Genom att kunna lämna affären bakom sig stimuleras inte bara de enskilda aktörernas ekonomi utan också samhällsekonomin i stort då parterna kan lägga fokus på nya affärer. För att parterna ska kunna göra det behöver de kunna inrätta sig i tron på att motparten är nöjd med den levererade prestationen. Utan en sådan rätt hade troligtvis ett visst kapital behövts reserveras för de tvister som skulle kunna uppstå som en följd av affärerna.

6.3 Rätten att åtgärda, överblicka och undersöka

Genom att den neutrala reklamationen lämnas förhållandevis omgående blir båda parterna medvetna om att ett anspråk är förestående. Därmed uppnås en rad syften med reklamationen. De båda parterna ges möjlighet att vidta åtgärder för att begränsa felet eller samla bevismaterial inför en eventuell tvist. En förhållandevis omgående neutral reklamation tjänar också den drabbades syften då den köper den drabbade tid att undersöka situationen närmare förbereda ett välgrundat anspråk. Stöd för att den neutrala reklamationen har en sådan verkan hittas bland annat i KöpL. Köplagens regel om skadestånd är

den enda av köplagens påföljdsregler som inte innehåller ett krav på en andra reklamation inom skälig tid från dess att den neutrala reklamationen har lämnats. Troligtvis bevaras rätten till skadestånd enligt köplagen tills fordran preskriberas enligt preskriptionslagen. För avtalsrelationer utanför köplagens tillämpning talar NJA 2007 s. 909 Jehanders grus för att samma princip bör gälla också för den allmänna reklamationsplikten. I rättsfallet ger den neutrala förhållandevis vaga reklamationen den drabbade rätt att sex månader senare meddela att de nu vill reda ut deras slutliga anspråk på grund av avtalsbrottet. Det finns alltså skäl att anta att en neutral reklamation leder till att rätten till skadestånd bevaras för en lång tid framöver.

Den drabbade parten bör dock ges en viss rätt till att undersöka och överblicka avtalsbrottet innan reklamationen lämnas, vilket talar för att reklamationsfristen ändå bör sträckas ut en viss tid. I NJA 1992 s. 728 gavs den drabbade parten rätt att avvakta fem månader innan anspråket framställdes. Situationen var dock speciell med ett avtal som hävdades genom att den leasade parten sålde den lastbil han hyrde. HD konstaterade i domskälen att det var klart för båda parter att avtalet inte skulle fullgöras. I en sådan situation ges parterna rätt att avvakta tills parternas ekonomiska mellanhavanden går att överblicka innan reklamationen lämnas. HD slog därmed fast en princip som domstolen sedan begränsade i NJA 2007 s. 909. I NJA 2007 s. 909 uttalade HD att principen inte utan vidare är tillämplig när en hävningsförklaring har mötts med en neutral reklamation inom skälig tid från att hävningsförklaringen mottogs. NJA 1992 s. 728 visar trots HD:s begränsning enligt min mening på ett för den allmänna reklamationsprincipen väsentligt intresse; rätten att överblicka avtalsbrottet och dess konsekvenser. Jag menar att begränsningen i Jehanders grus bör förstås som att den drabbade parten med sin neutrala reklamation köper sig mer tid att utvärdera och överblicka situationen för att sedan framställa eventuellt anspråk. En ståndpunkt som har stöd i rättsfallets omständigheter. Det bör dessutom ligga i samtliga parter intresse att tvister inte väcks i onödan. Med ett krav på ersättning väcks ofta en tvist som kan bli både dyr och tidsförödande. En rätt att överblicka och utvärdera avtalsbrottet och dess konsekvenser bör därför rymmas inom bedömningen av skälig tid för att förhindra onödiga och grundlösa tvister.

Som ovan nämnts har den drabbade parten rätt att undersöka den levererade prestationen. Undersökningen syftar till att klarlägga om prestationen är avtalsenlig. Undersökningen kan vara förhållandevis enkel och kan genomföras snabbt eller för komplexa varor eller tjänster ta lång tid att genomföra. Undersökningen bör fokuseras på för avtalet centrala delar då dessa kan förväntas reklameras förhållandevis snabbt. En sådan skyldighet kan spåras i NJA 1993 s. 436 och går igen i standardavtalens bestämmelser om fel som skulle kunna medföra risk för skada. Sådana fel ska reklameras genast. Att den drabbade har möjlighet att anlita en tredje part för att fastställa huruvida avtalsbrott föreligger om parten inte på egen hand kan avgöra om prestationen är avtalsenlig framgår av NJA 2005 s. 142.

Den drabbade parten bör dessutom ges utrymme att utreda vem som bär ansvaret för den uppkomna situationen och mot vem som reklamationen bör riktas.

6.4 Partställning och parternas kunskap

Utöver parternas grundläggande intressen av att lämna relationen bakom sig och undersöka avtalsbrottet påverkar andra faktorer bedömningen av skälig tid. Partsställningen och då främst parternas kunskap är en sådan faktor. Partsställningen har historiskt sett haft en betydande roll i bedömningen av reklimationsfristen. Detta kan ses inte bara i 1905 års köplags olika frister utan kan spåras redan i den allmänna reklimationsplikten som föregick den lagstadgade. Fristen var för köpmän förhållandevis kort, antagligen ett par dagar, medan privatpersoner gavs en mer generös frist.

I förarbetet till 1990 års köplag lyfts parternas ställning och det kunskapsglapp som ofta föreligger mellan näringsidkare och privatpersoner fram som en faktor som bör påverka fristen. Den drabbade parten bör dessutom ha rätt att anlita ombud om det behövs för att klargöra felets omfattning. Att parternas kunskap påverkar fristen blir också tydligt i HD:s praxis. I NJA 1994 s. 532 ges en part, som inte kan tyda motpartens prestation, rätt att inte bara utföra egna undersökningar utan har dessutom möjlighet att anlita en tredje part för att undersöka prestationen.

Genom en analys av de i dag gällande lagrummen och dess förarbeten står det klart att partsställningen är en faktor påverkar reklimationsfristen. En näringsidkare har inte samma tid på sig att reklamera som en privatperson. Denna skillnad motiveras av olika anledningar. Dels har konsumenter ingen lagstadgad undersökningsplikt, dels kan inte en privatperson förväntas besitta samma kunskap om varan eller tjänsten som näringsidkare. Privatpersoner skiljer sig som rättssubjekt på flera sätt från näringsidkare. För privatpersoner är ingående av avtal inte den primära sysslan vilket gör att det för privatpersoner finns möjlighet att ta höjd för eventuella personliga omständigheter som sjukdom och eventuell ledighet.

Det är inte bara partsställningen och parternas kunskap om varan som påverkar bedömningen av skälig tid. Kunskapen om avtalsbrottet eller bristen bör dessutom beaktas. I NJA 1992 s. 728 uttalar HD att de var klart för båda parter att avtalet inte skulle fullgöras. I en sådan situation krävs ingen uttalad hävning av avtalet eller neutral reklamation då den avtalsbrytande parten bör inse att hens agerande troligtvis kommer leda till någon typ av anspråk. Något annat vore naivt. Eftersom parten bör förvänta sig ett anspråk krävs ingen neutral reklamation för att ta parten ur dess förvissning utan motparten kan ta god tid på sig att undersöka avtalsbrottets omfattning.

Liknande mekanismer har de entreprenadrättsliga parterna avtalat fram och skrivit in i de centrala standardavtalen. AB 04, ABT 06 och ABK 09 innehåll-

ler alla en rätt för den drabbade att åberopa en omständighet som parten underlåtit att reklamera och som skulle leda till att projektet försenas om motparten hade kunskap om omständigheten och dess eventuella konsekvenser. Kunskapen om omständigheten och parternas kunskap om branschen gör att parterna troligtvis vet att den drabbade parten kommer vilja åberopa omständigheten. Utgångspunkten blir därför istället; utan ett agerande som pekar på motsatsen kan parterna inte förvänta sig att omständigheten accepteras. Standardavtalen föreskriver inte hur länge omständigheten i en sådan situation kan göras gällande utan konstaterar att den får göras gällande. Det är därför rimligt att tänka att omständigheten prekluderas först med någon av de preskriptionsfrister som föreskrivs i avtalen.

6.5 Lojalitetsplikten

Parternas kunskapsglapp, främst då parten med det mindre kunskapskapitalet är utlämnad till att förlita sig på parten med den djupare kunskapen, kan dessutom av lojalitetsskäl påverka fristen. En sådan relation som, till exempel advokat – klient relationen, bör beaktas i bedömningen av skälig tid. Christina Ramberg menar att den tillit som byggs upp i en sådan relation ur ett samhällsperspektiv är så skyddsvärd att den bör erkännas en reklamationsfrist på sex månader. Den drabbade parten är då beroende av parten med den djupare kunskapen. Beroendeställningen gör att det blir svårt för den drabbade att avgöra huruvida avtalsbrott föreligger eller inte. Den drabbade hyser dessutom troligtvis en stor tillit till den kunniges kunskap vilket gör att den drabbade inte undersöker prestationen och att bristen blir uppenbar först då prestationen sätts på prov. Rambergs ställningstagande har fått genomslag och kan spåras i flera domar bland annat Svea hovrätts dom i mål T 7073-16.

Reklamationsplikten beskrivs ofta som ett uttryck för parternas lojalitetsplikt. Lojalitetsplikten olika sidor kan ses tydligt i reklamationspliktens bakomliggande intressen. Undvikande av spekulation och skyldigheten att informera om sin avsikt för att bringa klarhet i avtalsförhållandet är två exempel sådana uttryck av lojalitetsplikten. Reklamationsplikten har historiskt sett inte tillämpats i linje med dess grundläggande lojalitetskaraktär men det finns tecken i HD:s senare praxis på en mer nyanserad tillämpning av reklamationsplikten som skulle vara mer i linje med pliktens bakomliggande intressen.

Parternas lojalitetsplikt kan verka i båda riktningarna. För varor vars pris varierar snabbt talar lojalitetsplikten för en kort frist. Med en kort frist försvinner möjligheten för köparen att spekulera på säljarens bekostnad. Den korta fristen syftar till att stävja illojalt agerande och ger därmed uttryck för lojalitetsplikten. Samma omhändertagande aspekt kan ses i den korta fristens möjligheter för den avtalsbrytande att vidta åtgärder på grund av avtalsbrottet. Parten ges också möjlighet att regressvis göra felet gällande om felet är hänförligt till en part i ett bakre säljled eller till bolagets försäkringsbolag.

Den avtalsbrytande partens eventuella kunskap om avtalsbrottet är en annan faktor att beakta i bedömningen. Sådan kunskap kan leda till en spekulation

på köparens bekostnad. Av lojalitetsskäl bör ett sådant agerande inte tillåtas. För en part som agerar med en sådan avsikt eller av grov oaktsamhet genomför avtalet på ett bristande sätt är inte lika skyddsvärd och ska därför inte erkännas samma korta frist som en aktör som har agerat med båda parterns intressen för ögonen. Att reklamationsfristen består men förlängs i en sådan situation framgår av NJA 2017 s. 1195. I flera olika förarbeten nekades en aktör som agerar i strid med tro och heder rätten att kunna inrätta sig i tron på att motparten är nöjd med leveransen utan får istället förväntas sig att talerätten försvinner först då fordran preskriberas enligt preskriptionslagen.

6.6 Varans natur och pris

Utöver parternas kunskap och relation påverkar varans eller avtalets natur bedömningen av skälig tid. Gäller avtalet en komplex tjänst eller ett omfattande projekt ges avtalsparterna en längre frist att utvärdera avtalet. Att varans natur har påverkat fristen kan spåras så långt tillbaka som till 1734 års lag där köp av häst var den enda typen av köp med en lagstadgad reklamationsfrist. Varans natur har sedan i lagförarbeten och den juridiska litteraturen återkommande lyfts fram som påverkande faktor. Att varans natur påverkar bedömningen framstår för de flesta som självklart och är troligtvis den faktor som tanken först går till då reklamationsfristen ska bestämmas. Reklamationsfristen för köp av tomater är inte densamma som reklamationsfristen för rådgivningstjänster. Tomaten ruttnar och förstörs, det gör inte rådgivningstjänster. Därför kräver köp av färskvaror en mer omgående reklamation.

Det är inte bara varans förfallodatum som påverkar fristen utan också avtalets eller den avtalade varans komplexitet. För köp av till exempel ekonomisk- eller juridisk rådgivning kan det på grund av parternas kunskapsglapp vara svårt för köparen att avgöra prestationens kvalitet. Köparen kan troligtvis inte på egen hand bedöma de avvägningar och bedömningar som rådgivaren har gjort innan rådet lämnades. Det är också troligt att bristen uppenbaras långt senare. Stöd för att komplexiteten och kunskapen påverkar fristen på detta sätt kan ses bland annat i NJA 1994 s. 532.

Att varans natur påverkar fristen kan också ses i standardavtalen där de stora entreprenadrättsliga avtalen innehåller längre frister än avtalen som reglerar köp och leverans av mekaniska och elektroniska produkter. Ett entreprenadprojekt är till sin natur mer omfattande än ett köp av mekanisk utrustning och därför kan längre frister accepteras. Reklamationsfristen för de mekaniska och elektroniska produkterna är ofta en flexibel frist men bestäms i vissa fall till femton dagar. De stora entreprenadavtalen innehåller också flexibla frister som kompletteras med preskriptionsfrister på tre månader efter att de olika avtalade fristerna som till exempel garantitiden löper ut. Preskriptionsfristerna i de mekaniska avtalen förlängs med två veckor om felet upptäcks i slutet av den fasta preskriptionsfrist som löper från köpets fullbordan. En rimlig slutsats blir då att parterna som har avtalat fram de mekaniska avtalen anser att två veckor är en tillräcklig tid för att undersöka och meddela motparten

medan entreprenadsprojekten i vissa fall kräver en längre frist för att felen ska kunna reklameras.

Att varans pris varierar förhållandevis snabbt bör leda till en kort frist. Med ett varierande pris följer möjligheten till spekulering på motpartens bekostnad. Att priset varierar kan inte ensamt påverka fristen utan övriga faktorer som till exempel varans komplexitet måste beaktas. En mer komplex vara är svårare att undersöka och bör därför ges en längre reklamationsfrist även om priset varierar.

6.7 Två månader som skälig tid

Går det då att ge skälig tid ett mer beständigt innehåll än att det är en bedömning utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Den flexibla fristens natur gör att fristen alltid kommer variera utifrån det enskilda fallet men istället för att konstrueras i varje enskild situation menar jag att den bedömningen av skälig tid bör utgå från en frist på två månader från det att den drabbade upptäckte skadan och hade skälig misstanke om att motparten var orsaken till avtalsbrottet.

Hallstein menar att två månader skulle kunna accepteras som skälig tid inom norsk rätt och Bärlund och Norros menar att en liknande frist möjligtvis skulle ha bäring också enligt finsk rätt.

Av den svenska lagstiftningen och diskussionerna kring den går det, trots förarbetenas ständiga påpekande om att det inte går att uttala sig om hur lång tid som är skälig tid, att ana ett mer fast innehåll. Konsumenträttens två månader skulle möjligtvis kunna vara en skälig tid också i kommersiella förhållanden. Konsumenter som reklamerar inom två månader ska alltid anses ha reklamerat inom skälig tid. Det innebär inte att den konsumenträttsliga fristen inte kan vara längre och troligtvis i vart fall i vissa situationer är längre.

Bedömningen av skälig tid måste göras utifrån omständigheterna i det enskilda fallet vilket gör att längre reklamationsfrister kan accepteras. Denna ståndpunkt framgår inte bara av konsumentlagstiftningen utan har bekräftats av HD i NJA 2018 s. 127 Flyget till Antalya och NJA 2008 s. 1158. Konsumenters längre frist har motiverats inte bara med att den följer av EU-rätten och lägre förväntningarna gällande kunskap och aktivitet utan också att konsumentlagarna saknar undersökningsplikt för konsumenten. Utan en lagstadgad undersökningsplikt vid köpet utsträcks möjligheten att undersöka varan. Samma rätt kan också utläsas i en analys av den allmänna reklamationsplikten.

Den konsumenträttsliga fristen får jämföras med den i praxis accepterade fristen på fyra och en halv månad vid fastighetsköp och köplagens krav på reklamation inom ett par dagar. Därtill kan diskussionerna kring skälig tid enligt CISG lyftas fram. I samtalen och analyserna av CISG föreslogs en genomsnittsfrist på en månad som ett rimligt innehåll för termen skälig tid. Därutöver föreslog utredningen inför den nya kommissionslagen en bestämmelse innehållande en frist på två månader. Denna valdes bort av lagstiftaren, inte

primärt för att fristen var för lång, utan för att de istället önskade överensstämmelse med de köprättsliga reglerna. Dessa faktorer sammanlagt talar för att skälig tid skulle kunna vara två månader.

Invändningsvis skulle köplagens krav på omgående reklamation kunna lyftas fram. I lagens förarbete talas om reklamationsfrister på ett par dagar. Jag menar att dessa dagar inte är en rimlig utgångspunkt för andra områden med hänsyn till varans natur. Köplagen reglerar köp av varor vars natur och pris talar för en kort reklamationsfrist. Därtill menar jag att man i bedömningen av skälig tid inte kan stanna vid analog tillämpning av 32§ KöpL. 32§ KöpL har ofta varit startpunkten för domstolarna i försöken att analogivis avgöra huruvida en rättstidig reklamation har lämnats. Jag menar att för att förstå bedömningen av skälig tid för den allmänna reklamationsplikten bör man se till hela reklamationssystemet. Köplagens reklamationsreglering stannar inte vid 32§ utan är ett system av återkommande meddelanden som alla ska lämnas inom skälig tid från det tidigare meddelandet. Köplagens reklamationsystem är en välavvägd tillämpning av den allmänna reklamationsplikten för köp av lös egendom. Köparens undersökningsplikt leder till en kunskap om felet. När kunskapen väl har nåtts finns få skäl att avvakta med meddelandet. Genom meddelandet ges säljaren kunskap om att ett anspråk kan vara förestående. Köparen har efter den neutrala reklamationen tid på sig att nå en överblick för att avgöra vilken påföljd hen vill göra gällande.

De olika standardavtalen använder sig av olika flexibla frister såsom utan dröjsmål, utan obefogat dröjsmål och utan oskäligt uppehåll. Innebörden av dessa frister säger inte mycket om vad parterna anser vara skälig tid mer än det finns en typ av aktivitetsplikt som talar för en förhållandevis kort frist. I NL 17, Orgalime och ICC MISC förlängs preskriptionsfristen med två veckor om parten upptäcker felet i nära anslutning till preskriptionsfristen på ett år. Därtill kan SEAL 2012:s frist på 15 dagar adderas och en reklamationsfrist på cirka två veckor börja framträda. De nämnda avtalen bör vägas mot de entreprenadrättsliga avtalen AB 04, ABT 06 och ABK vilka ofta reglerar större projekt. Dessa avtal använder sig av flexibla frister och preskriptionsfrister på tre månader. Rättsföljden av den allmänna reklamationsplikten är den samma som rättsföljden av preskription nämligen förlusten av möjligheten att göra anspråket gällande. Här är det intressant att marknadens parter tycker att en preskriptionsfrist på tre månader är skälig. De korta fristerna relativiserar de tre månaderna och gör att de inte kan göras allmänt gällande som en fast frist. De tre månaderna kan dock tillmätas betydelse som en frist inom vilken man kan förvänta sig ett anspråk. De entreprenadrättsliga preskriptionsfristerna säger också något om vad som skulle kunna vara aktuellt också i mindre omfattande projekt. Ett mindre projekt bör inte kräva samma undersökning och övervägande som ett omfattande entreprenadprojekt och i en sådan situation skulle en frist på två månader vara rimlig.

Två månader skulle som framgår av redovisningen ovan inte vara främmande med hänsyn till domstolarnas tillämpning av reklamationsplikten. De reklamationer som underkänns för att de har lämnats för sent har oftast lämnats från fem månader efter köpets fullbordan och framåt.

Det är ur ett klagörande perspektiv att föredra att den drabbade parten meddelar motparten då avtalsbrottets upptäcks. Det ligger dock i båda parter intresse att de reklamationer som lämnas härstammar från faktiska avtalsbrott. Avtalsrelationen gynnas inte av grundlösa meddelanden om att eventuella påföljder kan följa om avtalsbrott föreligger. Den drabbade parten bör därför ha rätt att undersöka situationen innan reklamationen lämnas.

Den avtalsbrytandes kunskap om avtalsbrottet bör också tala för en lång frist. Om en kort frist syftar till att undvika spekulation på säljarens bekostnad kan ett av intressena för en lång frist vara att undvika spekulation på köparens bekostnad. Liknade argument kan föras ur ett ekonomiskt perspektiv. En kort frist tillåter parterna att lämna gamla affärer bakom sig och röra sig framåt mot nya affärer. Den långa fristen kan genom att skapa ett tillåtande affärsklimat leda till fler nya bolag vilket i sin tur leder till en ökad konkurrens och fler affärer.

Ytterligare skäl för att tillåta en lång frist är avtalsparternas förlitan på att kunna göra felet gällande. Håstad menar att om varans pris inte varierar bör köparens intresse av att kunna göra felet gällande väga minst lika tungt som säljarens intresse av att inrätta sig i tron om att köparen är nöjd. Samma tanke lyfter Bärlund fram. De båda menar att det ur ett ekonomiskt perspektiv är positivt med en lång frist då den leder till att konsumenter konsumerar mera och fler vågar starta företag då den långa reklimationsfristen leder till ett mer tillåtande affärsklimat.

En frist på två månader skulle troligtvis också ge den avtalsbrytande parten möjlighet att vidta åtgärder som en regresstalan mot bakre led. Att denna rätt är en betydande del av reklimationsfristen kan ses i hur underentreprenörsavtalen AB-U 07 och ABT-U 07 justerar reklimationsfristerna så att entreprenören har möjlighet att påtala situationen för beställaren. Rätten till regress och andra åtgärder talar för att fristen inte bör göras för lång.

Historiskt sett har fasta frister på en månad föreslagits och förkastats. Dessa frister som föreslogs under 1800 talet, en tid som väsentligt skiljer sig från den tid då denna uppsats skrivs. Visserligen fanns inte en samma kommunikationsmöjligheter men det är också troligt att de köp som reglerna föreslogs gälla för inte är tillnärmelsevis så komplicerade och omfattande som dagens internationella affärer med underleverantörer spridda över världen. Med det i åtanke skulle dåtidens månad kanske kunna översättas till två månader idag.

6.8 Den fasta fristens lämplighet

Jag menar att det finns stöd för att fylla skälig tid med en fastare innebörd i form av en frist på två månader. Dessa två månader är inte absoluta utan får anpassas till den aktuella situationen och parternas agerande. En sådan semi-fast frist skulle vara lämplig ur ett förutsebarhetsperspektiv. Redan i förarbetet till 1905 års köplag resonerade lagstiftaren kring en fast frist då en sådan ökade förutsebarheten men valde till slut bort den till förmån för de flexibla fristerna. Intresset av förutsebarhet har knappast minskat sedan 1905 års köplag infördes. Med förutsebarheten följer en möjlighet för avtalsparterna att förhålla sig till varandra. Vetskapen om att ett anspråk som reklameras efter att två månader har gått troligtvis skulle underkännas gör att de kan röra sig vidare till nya affärer.

Nackdelen med en fast frist är att den skulle kunna missbrukas av en part som levererar en undermålig vara och sedan håller tummarna för att köparen inte kommer höra av sig inom två månader. Ett sådant beteende bör hindras av reklamationsinstitutets lojalitetsprägel då leverantörens vetskap om varans bristfällighet förlänger fristen. Lojalitetsprägel bör också hindra eventuell omvänd spekulation.

Slutligen bör sägas att två månaders-fristen måste vägas mot avtalets natur. Avtal gällande köp av färskvaror eller av en vara vars pris snabbt varierar kan inte ges en reklamationsfrist på två månader utan måste reklameras omgående. De två månaderna bör betraktas som en utgångspunkt. Skälig tid är och har alltid varit och kommer alltid vara en bedömning av omständigheterna i det enskilda fallet.

Käll- och litteraturförteckning

Propositioner och utredningar

Prop. 1984/85:110 Om konsumenttjänstlag
Prop. 1988/89:76 Om ny köplag
Prop. 1989/90:89 Om ny konsumentköplag
Prop. 1990/91:63 Om handelsagentur
Prop. 2002/03:133 Lag om finansiell rådgivning till konsumenter
Prop. 2008/09:88 Om ny kommissionslag
Prop. 2010/11:15 Ny fastighetsmäklarlag
SOU 2005:120 Om ny kommissionslag
NU 1984:5 Nordiska köplagar

Lagkommentarer Lexino och Nordstedts Juridik

Beckman, Lars K; Bäärnhielm, Mauritz; Cederlöf, Joakim; Gerleman, Erik; Hermansson, Magnus; Larsson, Nils; Lindberg, Magnus; Millqvist, Göran & Synnergren, Stieg, Jordabalken – En kommentar till JB och anslutande författningar, Nordstedts juridik, 2018-07-01

Grauers, Folke Jordabalk (1970:994) 4 kap. 19 a §, Lexino, 2017-07-06.

Kilman, Jon, Köplag (1990:931) 32 §, Lexino 2017-09-26.

Ramberg, Jan & Herre, Johnny, Internationella köplagen (CISG), Wolters Kluwer, 2018-09-01.

Ramberg, Jan & Herre, Johnny, Konsumentköplagen, Nordstedts Juridik, 2019-09-01.

Litteratur

Andersson, Jakob (2019), 'Inomkontraktuell reklamationsplikt; ett NJA-fall och flera hovrättsavgöranden senare', i häfte 4 2019 s. 376 SvJT.

Almén, Tore (1934) I, Om köp och byte av lös egendom 1 – kommentar till lagen den 20 juni 1905, 3 uppl., P.A. Nordstedts & Söners bolag.

Almén, Tore (1934) II, Om köp och byte av lös egendom 2 – kommentar till lagen den 20 juni 1905, 3 uppl., P.A. Nordstedts & Söners bolag.

Benestad Anderssen, Harald (2010) Den relative reklamasjonsfristen ved mangler ved eiendomsjøp – med utblikk til Norden, Vol. 49 Lov og Rett.

Bengtsson, Bertil; Ullman, Harald; Unger, Sven (2019), Allehanda om skadestånd i avtalsforholdanden, Jure Förlag AB.

Bergström, Mats; Kolrud, Helge Jakob; Kortekangas, Markku; Kriström, Bengt; Schultz, Henrik (2003), Kommentar till NL 01, Industrilitteratur AB.

- Bernitz, Ulf (2018), Standardavtalsrätt, Norstedts Juridik
- Bärlund, Johan (2002), Reklamation i konsumentavtal, Kauppakaari Juristförbundets förlag.
- Dahlman, Christian (2010) Rätt och rättfärdigande – en tematisk introduktion i allmän rättslära, Studentlitteratur
- Hallstein, Peter (2018), Alminnelig obligasjonsrett, Gyldendal Juridisk
- Hellner, Jan; Hager, Richard & Persson, Annina H (2016), Speciell avtalsrätt II Kontraktsrätt – Andra häftet allmänna ämnen, Wolters Kluwer
- Herre, Johnny (2008), 'Skadestånd inom viss tid?' i nr. 4 2008/09 av Juridisk tidskrift.
- Herre, Johnny (2010), 'Något om reklamationsplikten vid köp av varor och tjänster', i Festskrift till Gertrud Lennander, s. 119–140
- Hultmark, Christina (1996), Reklamation vid kontraktsbrott, Nordstedts Juridik
- Håstad, Torgny (2015), 'Reklamationsskyldighet i kontraktsförhållanden' i Förarbete & efterfest – Skrifter från amanuenskollegiet vid juridiska fakulteten i Uppsala, Red. Lovisa Falkman, Iustus förlag.
- Kleineman, Jan (2010), 'Reklamationsplikt vid rådgivaransvar' i Festskrift till Torgny Håstad, Red. Lambertz, Göran; Lindskog, Stefan & Möller, Mikael, Iustus förlag.
- Kleineman, Jan (2013), 'Rättsdogmatisk metod' i Juridisk metodlära, red. Korling, Fredrik & Zamboni, Mauro, Studentlitteratur.
- Korling, Fredrik (2012), 'Reklamation av investeringsrådgivning och diskretionär förvaltning', i SvJT 2012 s. 649
- Lando, Ole (2016), 'A Short Survey of the Laws of the Nordic Countries' i Restatement of Nordic Contract Law, Djøf Publishing.
- Lindskog, Stefan (2011), Preskription – om civilrättsliga förpliktelsers upphörande efter viss tid, 3 uppl., Nordstedts Juridik.
- Marszalek, Johannes (2013), 'Reklamationsplikt vid fel i utförd överlåtelsebesiktning' i nr. 4 2013/14 Juridisk tidskrift.
- Munukka, Jori (2007), Kontraktuell lojalitetsplikt, Jure Förlag
- Norros, Olli (2018), Obligationsrätt, Alma Talent,
- Ramberg, Christina (2010 I), 'Reklamation mot advokater och revisorer' i Häfte 2, s. 142 SvJT 2010.

Ramberg, Christina (2010 II), 'Skiljedom om jämkning av ansvarsbegrän-
ning, reklamation, rådgivaransvar, skadeståndsberäkning och prisavdrag' i
nummer 4 2010/11 av Juridisk Tidskrift

Ramberg, Jan & Ramberg, Christina (2019), Allmän avtalsrätt, Nordstedts
Juridik.

Ramberg, Jan & Herre, Johnny (2019 I), Köplagen – en kommentar, 3 uppl.,
Nordstedts Juridik.

Ramberg, Jan & Herre, Johnny (2019 II), Allmän köprätt, Nordstedts juridik.

Rohde, Knut (1956), Obligationsrätt, P.A. Nordstedts & Söners bolag.

Runesson, Eric M. (2014) Licens till patent och företagshemligheter i avtals-
och kontraktsrätten, Nordstedts Juridik

Samuelsson, Per (2020), AB 04 – En kommentar, Nordstedts juridik.

Swahn, Mikael & Wendleby, Björn (2004), Lagen om finansiell rådgivning
till konsumenter: En kommentar, Nordstedts Juridik AB.

Taxell, Lars Erik (1972), Avtal och rättsskydd, Åbo Akademi.

Taxell, Lars Erik (1993), Skadestånd och avtalsbrott, Åbo Akademi.

Votinius, Sacharias (2004), Varandra som vänner och fiender – en idékritisk
undersökning om kontraktet och dess grund, Brutus Östlings bokförlag sym-
posion.

Zackariasson, Laila (2005), 'Överdebiterad leasingavgift – tolkningsfrågor
och ansvarsfrågor' i nummer 1 2005/06 av Juridisk Tidskrift.

Webbsidor

ICC, Om ICC, <https://www.icc.se/om-icc> (besökt 2020-04-08)

Svensk Elektronik, Affärsvillkor, <https://www.svenskelektronik.se/juridik-kvalite/affarsvillkor/> (besökt 2020-04-08)

Svensk Elektronik, Om Svensk Elektronik, <https://www.svenskelektronik.se/om-2/> (Besökt 2020-04-08)

Teknikföretagen, Avtalen NL 17, NLM 19 och NLS 19, <https://www.teknikforetagen.se/affarsjuridik/avtalen-nl-17-nlm-19-och-nls-19> (besökt 2020-04-08)

Teknikföretagen, Information om NL 09, https://www.teknikforetagen.se/globalassets/affarsjuridik/nl-09-nlm-10-nls-10-och-nls-10-e/pdf/info_levbest_nl09.pdf (besökt 2020-04-08)

Teknikföretagen, vår verksamhet, <https://www.teknikforetagen.se/om-oss/var-verksamhet/> (besökt 2020-05-25)

Wimert Lundgren Advokatbyrå, Vilket underentreprenörsavtal bör man välja? http://media1.wla.se/2019/09/WLAs_KD_Vilket_UE-av-tal_b%C3%B6r_man_v%C3%A4lja_190901.pdf (Besökt 2020-04-17)

Rättsfallsförteckning

Högsta domstolen

NJA 1911 s. 299
NJA 1918 s. 121
NJA 1931 s. 208
NJA 1946 s. 691
NJA 1971 s. 51
NJA 1977 s. 138
NJA 1982 s. 301
NJA 1988 s. 335
NJA 1989 s. 224
NJA 1990 s. 608
NJA 1992 s. 728
NJA 1993 s. 436
NJA 1994 s. 532
NJA 2005 s. 142
NJA 2007 s. 35
NJA 2007 s. 909 Jehanders Grus
NJA 2008 s. 243
NJA 2008 s. 1158
NJA 2012 s. 1021
NJA 2016 s. 237
NJA 2017 s. 203 Kravmjölken
NJA 2017 s. 1195 Skogssällskapet
NJA 2018 s. 127 Flyget till Antalya
NJA 2018 s. 171 Leksaksaffären i Vimmerby
NJA 2019 s. 23 Den betalande sambon.

Hovrättsavgöranden

RH 2006:77
Svea Hovrätt
T 8963-08 dom 2010-03-17
FT 3772-09 dom 2010-04-27
T-7073-16, dom 2018-09-28
Hovrätten för västra Sverige
T-2795-15, dom 2017-04-06
Hovrätten över Skåne och Blekinge
T-1503-10, dom 2011-03-17
T 907-18, dom 2018-12-21

Tingsrättsavgöranden

Helsingborgs tingsrätt T 2541-17 dom meddelad 2018-02-23
Stockholms tingsrätt T 1340-13 dom meddelad 2016-07-08